

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Quæstio III. De Intellectu & Cognitione Angelorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

æqualitatem, nisi quantum ad hoc, quod Angelus, quo quisque perfectior est, eo maiorem locum adæquatam sibi vindicat, ac proinde etiam cæteris paribus, hoc ipso velocius mouetur, quod æquali tempore, seu potius in paribus instantibus temporis discreti, semper maiorem simul locum acquirit, & deserit; maiusque adeo spatium percurrit, quam Angelus aliquis inferior; licet quoad singula mutata esse, non

maior mora consumatur, vel intercedat in vno Angelo, quam in altero, quia singula mutata esse æquæ omnia fiunt in vno instanti; nec opus est in vno Angelo, post singula mutata esse, maiori quiete, quam in alio: siquidem mouendo non defatigantur, ut idcirco cogantur seu breuiori, seu longiori tempore quiescere.

Q V Æ S T I O III.

De intellectu & cognitione Angelorum.

S. Thomas 1. p. q. 54. 55. 56. 57. 58.

Absoluetur hæc questio octo dubitationibus. I. Quid, & quotuplex sit intellectus Angeli; quidq; ipsius intelligere. II. De medio cognitionis Angelicæ, seu speciebus intelligibilibus: an nimirum; unde, quot, & quales species intelligibiles habeant Angeli. III. De obiecto cognitionis Angelicæ naturalis, respectu rerum immaterialium: an nimirum, & quomodo Angelus naturaliter cognoscat, tum D E V M, tum seipsum, tum etiam alios Angelos. IV. De obiecto cognitionis Angelicæ naturalis respectu rerum materialium, tum possibilem, tum actu existentium, vel etiam præteritarum, aut necessario futurarum. V. An & quomodo Angeli cognoscant futura contingentia. VI. An & quomodo Angeli naturaliter cognoscant actus internos alienæ mentis & voluntatis. VII. De obiecto cognitionis Angelicæ, respectu rerum supernaturalium. VIII. De modo cognitionis Angelicæ; an scilicet ea cognitio sit semper in actu secundo, & quidem plurimum aut omnium obiectorum simul, an etiam discursiua, vel habitualis, aut errori obnoxia.

D V B I V M I.

Quid, & quotuplex sit intellectus Angeli; quidque ipsius intelligere.

S. Thomas 1. p. q. 54. aa. 5.

Post locum, & motum localem Angeli, intellectus & potentias, quæ eidem Angelo conueniunt, proximus est intellectus & intellectio; tum vt naturâ prior voluntate, & operatione ad extra, tum etiam vt cæteris notior. Etenim Angelum esse substantiam natura sua intelligentem & intellectu præditam, tam clarum & perspicuum est, vt id etiam in communi Angeli notione includatur, vt dictum dub. 1. quast. 1. Quomodo vero hic intellectus Angeli se habeat, tum quoad substantiam, & actum suum; tum quoad principia interna seu species intelligibiles; tum quoad obiecta, & denique quoad modum & affectiones suas, restat deinceps explicandum, secundum seriem dubitationum superius propositam. Et quod ad ipsam substantiam ipsius intellectus & intelligere Angelici attinet, iuxta præfixum huic dubitationi titulum, sequentes assertiones statuimus.

Assertio I. Est in Angelo, intelligere seu actualis intellectio; & quidem nec de essentia Angeli, nec idem cum essentia, aut existentia eiusdem, sed realiter ab utroque distincta. Ita S. Thomas cit. q. 54. a. 1. & 2. & communis & certa Theologorum

ibidem, & cum Magistro in 2. dist. 3. quicquid Aristoteles in 12. Metaph. c. 6. & 9. insinuet, non solum Dei, sed etiam reliquarum Intelligentiarum essentiam, esse intelligere: quem ita etiam explicant & sequuntur Auerroes, Aphrodisiensis, & Philoponus. Sed quod absque errore defendi non potest, vt bene Vasquez disp. 198. c. 1. & Suarez hic lib. 2. cap. 2. num. 5. & quicquid etiam Durandus in 2. dist. 3. q. 5. indicet, cognitionem, qua Angelus seipsum cognoscit, esse suam substantiam.

Probatur assertio quoad singulas partes. Prima enim pars indubitata est; quia Angelus est substantia intelligens; Ergo naturaliter conuenit illi actus intelligendi seu actualis intellectio.

Secundâ pars, intellectio nem actuali nec esse essentiam, nec de essentia Angeli, quod ex instituto probat S. Thomas a. 1. Probatur. Tum quia de nulli? entis creati essentia est agere; cum omnis essentia creata sit in potentia ad esse; ac proinde multo magis ad agere, quod supponit esse. Tum quia essentia ipsa est inuariabilis & determinata; intelligere vero Angeli est varium & multiplex; etiam a parte rei. Tum quia plus differt actio rei à

substan-

substantia eius, quæ ipsum esse eius: nec tamè vilius entis creati esse, est sua essentia, siue de essentia ei⁹.

5 Tertia pars, eandem intellectionem, siue intelligere Angeli, non esse etiam ipsius Esse siue existentiam, ex instituto probat S. Thomas art. 2. & videtur esse hæc eius ratio. Quia intelligere respicit omnia entia velut obiecta, & speciem recipit ab ijs velut ab obiectis: at vero existentia Angeli, non minus quam essentia, est determinata ad vnum, secundum genus & speciem. Adde; quod existentia reipsa non differt ab essentia: cum ergo intelligere Angeli à parte rei differat ab eius essentia, etiam se ipsa distinguatur ab existentia, vt recte Vasquez cit. a. 2.

6 Quarta pars, intelligere distingui realiter ab essentia & existentia Angeli, tum ex dictis sequitur; tum etiam ex eo probatur. Quia intelligere à parte rei variatur in Angelo; cum tamen essentia & existentia eius maneat inuariata. Item intelligere est vera & realis, & non tantum grammaticalis actio, cuius terminus est absoluta quadam ac perfecta entitas: Ergo realiter procedit ab eius essentia, siue immediate, siue mediate, per potentiam, de qua assert. seq. Accedit, quod dantur actus intelligendi intrinsece supernaturales, qui non possunt realiter identificari cum substantia & agente naturali, vt suo loco docetur: eadem verò quoad hoc est ratio omnium intellectionum: Ergo intelligere Angeli non solum differt à substantia Angeli modaliter seu formaliter, sed etiam realiter stricte. Et quamuis naturaliter non possit separari ab Angelo existere, potest tamen de potentia Dei absoluta. Quare non audiendus recens quidam scriptor quem refert Suarez cit. cap. 1. num. 9. contra communem docuisse, intelligere distingui ab essentia Angeli solum formaliter, non autem realiter stricte: quod nec ratione, nec autoritate probatur.

7 Assertio II. Est etiam in Angelo intellectus seu potentia naturalis intelligendi; eaque tum à substantia Angeli, tum ab actu intelligendi realiter distincta. Ita S. Thomas cit. quæst. 54 a. 3. & fere communis Theologorum ibidem & in 2. dist. 3. Et prima pars est extra controuersiam. Quia vbi est naturalis intellectio, est etiam naturalis vis seu facultas, per quam immediate intelligimus; quæ generatim vocatur intellectus.

8 Secundam partem, intellectum seu potentiam intelligendi distingui realiter à substantia Angeli, præter S. Thomam, & Thomistas loc. cit. tradunt Alensis 2. part. quæst. 21. memb. 1. & omnes Scholastici, qui de anima & intellectu eius ita docent, excepto Durando in 2. dist. 3. quæst. 5. qui cum hoc de anima assermet, eo, quod sit actus corporis; de Angelo tamen negat. E recentioribus autem ita etiam speciatim docent Gregorius de Valentia q. 5. pun. 3. Molina & Vasquez cit. q. 54. art. 3. Suarez Metaph. disp. 18. sect. 3. & hic lib. 2. cap. 1. n. 2. contra Scotum in 2. dist. 16. quæst. vn. & in 4. dist. 12. quæst. 3.

9 Probatur ea pars assertiois. Tum quia vniuersim in substantijs creatis, potentia per quas immediate solent operari, distinguuntur realiter ab ipsis, tanquam proprietates naturales superad-

ditæ. Tum quia, vt argumentatur S. Thomas cit. art. 3. Ea, quorum actus sunt realiter distincti, necesse est inter se etiam realiter distingui; sed essentia siue substantia Angeli, & eius intellectus habent actus realiter distinctos; siquidem actus essentia est existentia, actus autem intellectus est intellectio, quæ realiter differt ab existentia, ex dictis priore assert. Ergo & essentia siue substantia Angeli, & intellectio ei⁹ inter se realiter distinguuntur. Tum quia potentia intelligendi, vt & quæuis alia potentia, specificatur ab actibus & obiectis: ipsa vero per se essentia & substantia animæ non item. Denique si intellectus non distingueretur realiter à substantia Angeli, tum nec voluntas, nec vlla potentia eius realiter ab ea differret; cum par sit ratio omnium: sed consequens est absurdum: si enim Angelus nullas haberet passiones reales ab eius essentia effluentes, eamque realiter perficientes.

10 His accedunt SS. Patres, qui communiter in omni re creata, hæc tria inter se distinguunt, essentiam, potentiam seu virtutem operandi & ipsam operationem. Speciatim Dionysius cap. 11. cœl. hier. de Angelis loquens ait: *Quoniam in tria omnes diuinae mentes celesti ratione sua diuisæ sunt, in essentiam, in virtutem, & in actionem, &c.* Et Anselmus lib. de concept. Virg. cap. 4. *Aliud, inquit, est vis illa animæ, per quam ipsa anima vult aliud, quæ vis instrumentum volendi dici potest, sicut visus instrumentum videnti, quam voluntatem nominauimus; & aliud est iustitia, quam habendo iusta voluntas, & qua carendo iniusta vocatur.* Quæ omnia simul considerando, plane persuadent, quod etiam cum Caietano cit. art. 3. docet Suarez hic cit. cap. 1. num. 2. nec creabilem quidem esse vllam substantiam intelligentem, in qua intellectus, seu naturalis potentia intelligendi non realiter distinguatur à substantia, etsi contrarium asserat Gregorius de Valentia cit. q. 5. pun. 3. Si enim hoc possibile esset, nulla ratio esset, cur non Angelis quam plurimis, aut saltem perfectissimo Angelorum reipsa conueniret.

11 Tertia pars assertiois, in qua diximus, intellectum Angeli realiter distingui ab actu intelligendi, est communis Doctorum, quam supponit Sanctus Thomas cit. art. 1. 2. & 3. Scotus in 4. distinctione 1. quæstio. 1. Probatur. Quia actus intelligendi elicitor à potentia intellectiua, & multiplicatur ac variatur in Angelo, sicut in anima, manente eadem potentia: Ergo necesse est, ab intellectu saltem ex natura rei, siue à parte rei distingui, ante omnem operationem intellectus. Quia vero intellectio est qualitas & forma perfecta atque absoluta, & non tantum nudus quidam modus ipsius intellectus, fatendum est, distinctionem illam esse realem stricte, nempe duarum rerum mutuo separabilium, saltem de potentia Dei absoluta. Quod ex eo etiam confirmatur; quia datur intellectio intrinsece & entitative supernaturalis, quæ non potest cum naturali entitate intellectus realiter identificari, vt superius in simili dictum.

12 Assertio III. In Angelo vnicus tantum est intellectus: ac proinde in eo proprie locum non habet distinctio duplicis intellectus, agentis

nimirum & possibilis. Ita Sanctus Thomas hic quæstione 54. articulo 4. Caietanus & Thomistæ ibidem, Gregorius de Valentia hic quæst. 5. pun. 2. Molina cit. quæst. 54. art. 4. Vasquez disp. 199. cap. 2. Suarez hic lib. 2. cap. 1. num. 13. & Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 7. numer. 19. etsi contrarium non pauci veteres Scholastici docuerint, in quibus Albertus lib. 4. de coævis part. 1. q. 5. art. 11. & 12. & in sum. part. 2. tractat. 4. q. 14. memb. 3. art. 2. Richardus in 2. dist. 3. art. 6. quæst. 2. Scotus distinct. 3. quæst. ult. Bassolis q. 4. art. 3. & significant Alensis 2. part. q. 22. mem. 3. & quoad modum loquendi sequitur etiam Bonaventura in 2. distinct. 3. part. 2. artic. 2. quæst. 1. qui tamen non iisdem rationibus & fundamentis rem explicant. Albertus enim intellectum agentem Angelis tribuit, non ad producendas, sed ad illuminandas species, etiam concreatas & innatas. Sed frustra & contra communem Philosophiam. Scotus, Richardus, Bassolis, intellectum agentem Angelis tribuunt ad producendas species: sed supponunt, Angelos sumere species à rebus materialibus; quod falsum esse patebit. dub. sequent. Alensis verò ea ratione intellectum agentem Angelis tribuit, quia educit potentiam intellectus possibilis in actum per acceptionem quandam specierum; quod aut idem esse debet cum præcedenti fundamento, aut si quid aliud est, sane non magis est intelligibile & probabile.

13 Quare etsi hæc quæstio aliquo modo sit de nomine, vt notauit etiam Sanctus Thomas ibidem, proprie tamen, & iuxta consuetam ac receptam ex Aristotele Philosophiam, loquendo de intellectu agente & possibili, probatur assertio. Quia intellectus agens, & possibilis in homine, non alia ratione distinguuntur, nisi quia ille à phantasmatibus abstrahit & producit species, & sic quasi obiectiue aut efficienter illuminat intellectum possibilem: possibilis vero ab agente intellectu recipit in se species, ijsque receptis producit & recipit intellectionem: id vero non conuenit Angelis, qui non accipiunt species à rebus materialibus siue obiecto; sed habent eas naturaliter congenitas, vt dicitur dub. sequent. Addit etiam Sanctus Thomas loc. cit. ad intellectum possibilem requiri, vt aliquando sit in pura potentia ad intelligendum, cum tamen Angelus nunquam ab omni plane intellectione cesset, vt dicitur dub. 8.

14 Quod si quis dicat, ad distinctionem intellectus agentis, & possibilis in Angelis sufficere, quod vna & eadem potentia simul & producat intellectionem, & recipiat, is quidem de nomine tricabitur, sed simul abutetur nominibus: hac enim ratione etiam in quolibet sensu, & quauis potentia eliciente operationes immanentes, nomen & distinctio agentis & possibilis, seu patientis locum habebit; quod est absurdum.

15 Assertio IV. In Angelis non est alia cognitio, quam intellectiua; ac proinde nec alia potentia (immanenter operatiua) quam voluntas & intellectus, quo etiam spectat memoria. Ita Sanctus Thomas quæst. 54. art. 5. Caietanus, & Thomistæ

ibidem, & communis Doctorum in 2. d. 3. quos sequuntur recentiores citati. Ratio est. Quia alia potentia omnes sunt corporeæ. Quare etiam Commentator 12. Metaphys. dixit, substantias se paratas diuidi in intellectum & voluntatem. Memoria autem aut est ipse intellectus, prout retinet species, & suo arbitrato per earum quasi usum, intelligit, ac in mentem, siue actualement considerationem reuocat præterita; aut si est potentia intellectualis diuersa, subseruit tamen intellectui & intellectioni; iuxta varias de memoria intellectiua sententias Philosophorum. An autem nihilominus in Angelis detur potentia operatiua ad extra, distincta ab intellectu & voluntate, suo loco q. 5. dicitur: idcirco enim nunc, vt ab hac controuersia abstraheretur, addidi in assertione limitationem, potentia immanenter operatiua; quæ est ex mente S. Thomæ, vt ibidem dicitur, licet hoc loco non fuerit ab eo addita. Vtrum vero intellectus Angelicus specie differat ab humano, dicitur quæst. sequente.

D V B I U M II.

De medio Cognitionis Angelicæ, seu speciebus intelligibilibus: an mirum, vnde, quot, & quales species intelligibiles habeant Angeli.

S. Thom. 1. part. q. 55. aa. 3.

1 **R**Estè post declaratam quasi substantiam ipsius intellectus, & intellectionis Angelicæ, S. Thomas de comuni medio eiusdem cognitionis agit; quæ sunt species intelligibiles, de quibus cum eodem S. Thoma sequentes assertiones statuimus.

2 Assertio I. Angelus non omnia cognoscit immediate per suam substantiam, sed quædam per species intelligibiles essentia superadditas. Ita cum S. Thoma cit. quæst. 55. art. 1. Thomistæ omnes, cæteri que Theologi communiter, speciem Alensis 2. part. quæst. 24. memb. 2. & 3. Albertus 2. part. sum. tract. 4. q. 19. art. 11. Bonaventura in 2. dist. 3. part. 2. artic. 2. quæst. 1. Richardus a. 6. q. 1. Scotus q. 10. Egidius eadem dist. part. 2. q. 2. a. 1. Heruzus q. 4. a. 2. & 3. Maior q. 6. & 7. Argentina q. 2. a. 4. Capreolus q. 2. a. 1. Marsilius in 2. q. 7. a. 1. Henricus quodlib. 1. q. 12. & quodlib. 4. q. 7. Ferrariensis 2. cont. gent. c. 96. & ex recentioribus Molina cit. q. 55. a. 1. Gregorius de Valentia q. 6. punct. 1. Suarez Metaph. disp. 35. sect. 4. & hic lib. 2. cap. 3. Albertinus tom. 1. Princip. 7. coroll. 8. punct. 1.

3 Quamquam contrarium docent Durandus in 2. dist. 3. q. 6. Gabriel q. 2. a. 2. & 3. Ockam in 2. q. 15. & 16. Bassolis in 2. dist. 3. quæst. 3. & Ariminensis in 2. dist. 7. q. 5. a. 1. alique Nominales, & ferè Henricus quodlib. 5. q. 14. qui negant species intelligibiles in Angelis, & ferè etiam in animabus humanis, rati solam potentiam cum obiecto, vel effectiue, vel alio modo concurrente, sufficere ad intellectionem. In quam sententiam,

quoad

quoad Angelos, magis etiam inclinatur Valquez disp. 200. cap. 3. ubi ait: *rationes quidem efficaces suppetere, ad probandum, humanum intellectum instrui speciebus ad intelligendum; at vix certe ullam esse rationem, quæ id de intellectu Angelico eodem modo aperte conuincat.* Et disp. 201. num. 6. ait, *facilius ad intelligendum videri, Angelum speciebus non indigere, ut intelligat, sed sola sua virtute posse intelligere aliquid, eo ipso, quod intra limites sui obiecti continetur.*

Ratio assertionis ex S. Thoma loc. citat. est. Quia ipsa essentia Angeli, cum finita sit, nec continet omnia intelligibilia in se formaliter vel eminenter, sicut Deus, non potest omnia per se ipsum repræsentare: Requirit ergo species. Accedit quod cognitio Angelica vera & reali dependentia pendet ab obiectis, seu concursu obiectiuo iuxta receptum axioma Philosophicum, *Ex obiecto & potentia oritur notitia*, quod traditur etiam ab Augustino lib. de Trinit. c. 12. ubi ait: *Ab utroque enim notitia paritur, cognoscens & cognito*: Ergo vel obiectum ipsum per se, vel aliquid aliud ex parte obiecti, eiusque vim supplens, concurrat causaliter ad cognitionem Angeli: obiectum vero ipsum, saltem quando vel distans, vel materiale est, id per se non potest præstare, nec ipsa substantia Angeli, quia nec est naturalis similitudo rerum omnium quæ intelliguntur; nec continet formaliter vel eminenter eiusmodi perfectiones obiectorum materialium, alias enim etiam producere illa posset; Ergo concursus obiecti per species debet suppleri. His accedunt Aristoteles lib. 3. de anima c. 1. vel 4. ubi laudat Platonem, quod diceret, *intellectum esse locum formarum.* Et Proclus lib. de causis, proposit. 10. ait: *Intelligentias plenas esse formas rerum*; hoc est speciebus intelligibilibus. Citat etiam S. Thomas cit. a. 1. argum. sed contra. Dionysium cap. 4. de diuin. nom. *quod Angeli illuminentur rationibus rerum.* Verba, ad quæ respexisse videtur S. Thomas, secundum Peronij versionem, sunt ista. *Eorum quæ sunt rationes discunt diuina sibi accommodata illustratione.* Eodemque referri possunt illa verba inferius subsequencia, quæ ad Deum refert: *Quæque in summo bono sunt excellentis formarum fabricationis, in ijs quæ formam non habent.* Et cap. 5. sub fin. docet exemplaria & rationes rerum vnité & simplicissimè esse in diuina mente, & inde inferioribus communicari. Fateor tamen, non satis constare, an hæc & similia ex mente Dionysij ad species intelligibiles pertineant. Rationes verò in contrarium solum petuntur ex difficultate explicandi siue modum acquisitionis, siue vsum specierum: de qua re inferius agendum.

Assertio II. Angelus non accipit vllas species ab obiectis; sed habet naturaliter sibi congenitas omnes illas, quæ naturali eius intellectiōni deseruiunt. Ita S. Thomas hic cit. q. 55. a. 2. & 2. cont. gent. cap. 96. & cum eo Ferrariensis, Caietanus, & Thomistæ omnes; item Albertus 2. part. sum. tract. 4. quæst. 14. memb. 3. articulo 2. & libro de quatuor coruis 1. part. quæstione 5. articulo 12. Bonauentura, Ægidius, Heræus, Argentina, locis citatis assert. præced. quos sequuntur Gregorius de Valentia q. 6. pun. 2. Molina q. 55.

a. 2. Valquez disp. 201. Suarez loc. cit. & hic lib. 2. cap. 8. & Albertinus loco citato.

Contrarium docent Scotus in 2. dist. 3. q. 11. Richardus art. 6. q. 2. Maior q. 7. Bassolis q. 4. a. 2. & 3. Marsilius in 2. q. 7. art. 1. & Alensis in 2. part. q. 24. memb. 2. & 3. quorum iste, vniuersim omnium rerum, cæteri vero rerum saltem corruptibilem & singularium species Angelis primum post creationem ab obiectis aduenire docent; admittentes interim, rerum incorruptibilem, & vniuersalium species esse Angelo ab initio creationis suæ congenitas.

Probatur autem assertio. Tum quia obiecta materialia non possunt agere in substantiam spirituales; immaterialia vero extra se producere, nihil possunt, nisi motum, motusue naturale instrumentum. Tum quia sæpe ab Angelis intelliguntur obiecta prorsus distantia, quæ nec per tantum spatium transmittere species possunt; nec agere in distans. Denique ad perfectionem vniuersi spectat, esse substantias quasdam creatas, quæ vi ipsius conditionis suæ, connaturaliter innatum habeant omne principium, ad intelligendum requisitum; adeoque & species sibi congenitas. Argumenta vero contrariæ partis, quia petuntur ex modo cognoscendi varia obiecta, & augmento seu noua acquisitione scientiæ Angelicæ respectu quorundam obiectorum, inferius duobus sequentibus diluentur.

Assertio III. Probabilis tamen videtur, species non fluere effectiue ab essentia Angelorum, sed esse ac dici ipsis connaturales, seu etiam velut naturales proprietates eisdem congenitas, quia in ipsa creatione sunt congenitæ ipsi à Deo, potentia eorum passiva id exigente, velut connaturale debitum; libere tamen à DEO persolendum, etiam supposita tam ipsorum Angelorum, quam cæterarum rerum existentia seu futuritione. Ita Ferrariensis 2. cont. gent. cap. 98. Molina q. 55. art. 2. disp. 2. Zumel eodem art. 2. Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 8. num. 2. & prolixè Suarez hic lib. 2. cap. 7. à num. 1. ubi citat etiam Pesantium, Danielem Malonium, & Radum. Et fauet S. Thomas cit. q. 55. a. 2. in corp. & ad 1. & q. 56. a. 2. ad 4. & in 3. part. q. 9. art. 3. et si contrarium doceant Capreolus in 2. dist. 3. q. 2. a. 3. Caietanus in 1. 2. q. 50. a. 6. & q. 51. a. 1. & in 3. part. q. 9. a. 3. Medina ibidem, Bannes hic q. 55. a. 2. & Gregorius de Valentia quæst. 6. pun. 1. qui species Angelorum tanquam proprietates strictè acceptas, ab eorum essentia effectiue fluere dixerunt.

Sed probatur assertio. Tum quia si fluerent ab essentia, causa nulla esset, cur ipsa essentia per se non sufficeret ad intellectiōnem per modum repræsentantis; quandoquidem tunc eminenter contineret perfectionem imaginis repræsentatiuæ, neque vel ob distantiam, vel materialitatem vlla posset ratio afferri, cur ipsa per se tunc non immediate sufficeret ad repræsentationem. Tum quia Angeli non habent species proprias omnium rerum possibilem, sed solum rerum quandoque existentium, vt inferius dicitur suis locis: Ergo species Angelicæ in particulari,

pendent à libero decreto Dei idque supponunt, quo nimirum Dens has potius, non alias species, aut indiuidua rerum voluit creare; quod si Deus, uti potuisset, alias res ac indiuidua rerum creare, voluisset, Angeli non has, quas nunc habent, sed alias species fuissent habituri: Ergo non est verisimile, essentiam Angelorum esse ex se determinatam ad harum potius, quam aliarum rerum species per emanationem producendas; nec adeo etiam species emanare ab ipsorum essentia; alias enim semper ac eodem modo, etiam supposito alio quocunque libero Dei decreto, de producendis rebus alijs, emanarent.

10 Obijcitur primo, hac ratione species non posse dici Angelis connaturales, aut proprietates eorundem. Respondeo negando sequelam; non solum quia secundum S. Thomam, & multos alios, motus cælorum est ipsis naturalis, cum tamen solum passiuè ab ipsis dependeat; sed etiam quia omnium iudicio forma & quantitas materiæ dicitur naturalis, & hæc quidem etiam quasi proprietas naturalis, licet materia passiuè solum ad eandem concurrat. Sufficit ergo ad proprietatem seu passionem naturalem generatim, ut subiectum capacitatem & appetitum naturalem ad eam habeat, secundum quem ei naturaliter quodammodo debita sit talis forma.

11 Obijcitur secundo; Omni potentia passiuè naturali respondet potentia actiuè naturalis: hoc autem in proposito non fieret. Respondeo negando minorem, quia etsi hæc naturalis potentia actiuè non sit intrinseca in ipso Angelo, est tamen in ipso Deo, qui per modum causæ naturalis hoc quasi debitum naturale, Angelo persoluit; ad eum modum, quo etiam Deus in dispositum corpus humanum infundit animam, & cæteris causis naturalibus agentibus per modum causæ vniuersalis debitum concursum exhibet.

12 Assertio IV. Angeli nec omnia per vnam speciem intelligunt; nec singula per diuersas, sed habent species plures, quarum singula distinctè representant plura; quæque eo sunt in quouis Angelo in representando vniuersaliores, quo perfectioris naturæ est Angelus. Ita S. Thomas q. 55. a. 3. & q. 8. de verit. artic. 10. & in quæst. disp. de anima art. 7. & cum eo Capreolus loc. citat. Caietanus, & Thomistæ recentiores eodem art. 3. item Molina ibidem. Gregorius de Valentia q. 6. pun. 3. Albertinus loc. cit. Suarez Metaph. loc. cit. & hic lib. 2. cap. 14. 15. 16.

13 Probatur assertio sigillatim secundum omnes partes, referendo simul etiam eos, qui particulatim vnicuique parti eiusdem vel accedunt, vel aduersantur.

Etenim prima pars est communis etiam cæterorum Scholasticorum, quos pro assert. 1. retuli: contra Henricum quodlib. 5. q. 14. qui cum concedat, habitum cognoscitiuum Angeli vocari posse speciem, dicit, esse vnicum tantum. Sed & Caietanus cit. a. 3. etsi concedat vniuersim plures species in Angelis, simul tamen putat, saltem supremum Angelum per vnicam tantum speciem omnia intelligere, quæ naturaliter intelligit; quod non videtur satis consentaneum S. Thomæ, nec

est necessarium, & forte nec possibile, ut inferius dicitur. Probatur vero ea pars. Quia quo ratio seu medium cognoscendi magis est vnum & simplex, eo cognoscens ipse perfectior est; & è contrario, quo ratio & medium cognoscendi cæteris paribus magis multiplicatur, eo cognoscens est imperfectior: propterea enim sensus externi, eorumque cognoscendi media, magis quam sensus internus, & huius media siue species, cæteris paribus, & respectu eorundem obiectorum, magis quam intellectus species multiplicantur; & inter ipsos homines, quo quisque perfectioris est intelligentiæ, eo plura per vnum medium siue principium intelligit; Vnde etiam sumitur principium illud, Ea quæ inferioribus insunt diuisa; in superioribus reperiri vnité: Ergo per vnum tantum simplex medium cognoscere omnia, proprium est perfectissimi cognoscens, aliorum vero per plura. Quæ videtur ratio S. Thomæ citat. artic. 3. & procul dubio procedit etiam secundum absolutam DE I potentiam, respectu totius infinitæ multitudinis omnium cognoscibilem, quæ à Deo cognoscuntur. Accedit etiam alia ratio. Quia species intelligibilis, ut colligitur ex specie visibili (in qua hoc meo iudicio ad sensum patet) est formalis quædam & naturalis similitudo rei in representando; atqui vix fieri posse videtur, ut vna & eadem species sit rerum adeo diuersarum qualis qualis similitudo; ut magis inferius dicitur: Ergo, &c.

Secundam partem, Angelos non cognoscere singula per diuersas species, præter citatos, tradunt etiam Albertus lib. de quatuor coelis 1. part. quæst. 5. articulo 12. Ægidius in 2. distinct. 3. part. 2. quæstione 2. articulo 2. dub. 3. & 4. Argentina quæst. 2. articulo 4. Capreolus quæst. 2. articulo 1. & 3. Ferrariensis 2. cont. gent. cap. 9. 9. quos sequitur etiam Vasquez disputat. 202. cap. 2. & fauent Bonauentura dist. 3. part. 2. articulo 2. quæst. 1. & Henricus quodlib. 5. q. 14. etsi contrarium sentiant Scotus in 2. distinct. 3. quæst. 10. Richardus articulo 6. quæst. 2. Bassolis qu. 3. & Maior qu. 6. qui docent, singularum naturarum, & singulorum indiuiduorum, singulas species in Angelo esse. Sed probatur ea pars assertionis ex dictis. Quia quo intelligens est perfectior, eo principium ipsius intelligendi est simplicius, ut ita magis ad Dei perfectionem accedat, qui ut dictum, omnia per vnam quasi speciem cognoscit.

Nec vero obstat, quicquam, quo minus vna species altioris ordinis, plura distinctè representet quamuis diuersa: cum vna visio sit plurium obiectorum simul, & vna conceptus seu notitia mentis possit esse plurium simul veritatum, præsertim in Angelis; & vna visio beatifica representet DEVM infinite perfectum, & quidem ex veriori etiam, vna cum pluribus rebus creatis, ut suo loco dictum: cum tamen & visio, & intellectio, sit formalis & expressa quædam similitudo rei. Et vniuersam potentiam intelligendi eo plura simul & per eandem notitiam intelligit, quo perfectior est, ut pluribus declarat Valentia, Vasquez, Suarez locis citatis.

16

Tertia pars, quod species sint eo vniuersaliores, quo perfectior est Angelus, est contra Scotum, Basileum, Richardum locis citatis, qui cum existimant, Angelos cognoscere singula per diuersas species, absolute docent superiores Angelos non intelligere per pauciores species; item ex parte contra Heruatum, Ferrariensem, & fere, Egidium locis citatis, dum sentiunt, Angelos eiusdem ordinis, vel vt Heruatus dicit, eiusdem generis proximi, habere aequales species, etiam si specie inter se differant. De qua re etiam Vasquez disput. 203. cap. 4. ita censet, vt nec probabilis quidem coniectura in illam partem quequam affirmari posse existimet. Sed ratio sancti Thomæ citat. a. 3. non est contemnenda, quam recte tuentur Valentia, Albertinus, Suarez locis citatis. Quia perfectius est, maioremque cum modo diuino intelligendi similitudinem habet, intelligere plura per vnâ speciem, quam per plures cæteris paribus: Ergo quo naturalis perfectio Angeli, saltem specifica, maior est, eò etiam cæteris paribus, & quoad naturam rerum patitur, perfectiores adeoque vniuersaliores habet species.

Accedit auctoritas Dyonyssij hoc ipsum indicantis cap. 12. de diuin. nom. vbi generatim ait: *Sanctos vero, & Reges, dominosque ac DEOS, scripta diuina appellantur gradus & ordines, qui in singulis primis obtinent, quorum opera secundi sue inferiores munerant, quæ a Deo proficiuntur, accipientes, tributionis diuisionem, que illorum simplicitatem in suis distinctionibus multiplicat & auget, earumque varietates primi ordinis vtiliter & diuine ad unitatem suam contrahunt, &c.* Qua generali doctrina docemur etiam, Angelos superiores scientiam vniuersaliorum & celsiorem participare. Quod clarius docet idem Dionysius cap. 12. cœl. hierarch. vbi ait: *Sanctorum Cherubim ordo sapientia, scientiaque altioris est participes. Ordines autem earum essentialium, quæ eis subiectæ sunt, participes quidem etiam ipsi sunt & sapientia & scientia; sed tamen eius, quæ pars est ad illos, & quæ inferiorem locum tenet. Vbi non solum docet scientiam inferiorum Angelorum esse, de paucioribus obiectis, sed etiam inferioris ordinis.*

Quomodo vero hæc multiplicationis proportio in Angelis particulatim se habeat, melius est, nostram in eâ re fateri ignorantiam, quam pluribus inquirere. Videri possunt, Egidius & Suarez locis citatis: cuius illud cap. 16. numero 7. mihi probatur, pauciora illa vel plura non intelligenda de solis speciebus; sed etiam de indiuiduis. Quod autem numero 9. addit, omnes Angelos saltem habere tot species, quot sunt essentia specificæ rerum, quas intelligunt, mihi non probatur, & ipse etiam numero 10. in dubio ponit.

Sed obiecit Scotus primo. Si datur in Angelis vna species representans naturam ipsam, & indiuidua illius, aut è rebus naturalibus vnâ speciem aliquam superiorem, cum alijs inferioribus, tunc sequitur, vna specie representari posse infinita; quia indiuidua eiusdem speciei possunt esse, & quedam etiam

re ipsa sunt infinita. syncategorematicæ, puta infinitæ cogitationes etiam naturales vniuscuiusque Angeli, vel animæ, &c. Species etiam possibiles rerum sub qualibet specie superiori determinata, deorsum descendendo, sunt infinitæ syncategorematicæ: Sed consequens est falsum: quia cum in qualibet specie intelligibili, sit aliquid perfectionis, vnâ aliquam speciem, vel vnâ aliquod indiuiduum representare, maioris erit perfectionis, plura; ac proinde simpliciter infinitæ perfectionis sit necesse est, posse infinita representare.

Respondeo cum Vasquez citat. disputatione 102. cap. 2. quod ad indiuidua attinet, concedendo sequelam; & negando minorem. Ad probationem responderetur, calculationem illam de infinito augmento procedere; quoties augmentum fit vniuoce in eadem formâ secundum intensionem vel extensionem quantitatis: non autem quando augmentum fit in perfectione & natura diuersæ rationis; tunc enim solum sequitur, speciem illam debere esse altioris rationis & perfectionis specificæ; quæ quidem ea ratione dici poterit infinita secundum quid, quia eminenter continet infinita; non autem simpliciter: alioqui enim pari ratione colligeretur, etiam visionem DEI in beatis simpliciter esse infinitam.

Quod vero ad species rerum attinet, negatur sequela; tum quia fortè non sunt infinitæ species rerum possibiles, deorsum descendendo; tum quia non est necesse vt species intelligibilis representans aliquam naturam superiorem, representet omnes etiam inferiores; sicut in nobis species hominis non representat speciem leonis, vt bene etiam Vasquez citat. disp. 102. cap. 2. Qui tamen addit, etiam si species infinitæ rerum vnica specie represententur; absurdum tamen, quod Scotus inde deducebat, non magis inde consequens esse, quam de indiuiduis dictum.

Obijcitur secundo. Eadem ratione consequitur, vna specie ab Angelo cognosci posse omnia, quæcunque naturaliter per speciem intelligit: Si enim quo perfectior est Angelus, eo plura per eandem speciem cognoscit; nec tamen ea quæ ab Angelis naturaliter cognoscuntur, aut cognosci possunt, sunt infinita, nisi secundum rationem solam indiuiduam, quæ per se non multiplicat species, sequitur aperte, saltem ascendendo in perfectione Angelica (quod fieri potest in infinitum syncategorematicæ) tandem deueniri posse ad aliquem Angelum tantæ perfectionis, qui vt alios inferiores omnes perfectione intelligendi superet, non nisi per vnâ speciem omnia cognoscat: id vero est absurdum: tum quia hoc ipso talis Angelus non poterit habere se perfectiorem & superiorem, cum perfectio intelligendi non possit ulterius crescere, quam vt per vnâ speciem omnia cognoscantur: siquidem omnia per essentiam cognosci à creatura, impossibile iudicat S. Thomas cit. a. 3. quanquã etiam si huc ulterius ascendatur, hic tamen saltè necessario con-

quiescendum

quiescendum est, manente interim eadem, vi argumenti. Tum quia vna species debet habere vnam rationem adæquatam obiecti; qualis ab omnibus simul creatis obiectis abstrahi non potest. Tum quia si possibilis est Angelus tam perfectus, non est ratio, cur negetur reipsa talis existere.

20 Respondetur primò, cum Caietano, etiam si concedamus, deueniri posse ad Angelum, qui omnia cognoscat per vnam speciem, nunquam tamen ideo deueniri posse ad aliquem, qui vel per solam essentiam intelligat omnia: vel qui non intelligat per pauciores species omnia, quæ intelligit, quam quilibet inferior Angelus. Quia hoc ipso, quod in illo progressu conderetur superior Angelus, accederet inferiori cui libet noua species eiusdem Angeli superioris; qua proinde inferior excederet numerum specierum in superiori; vt qui seipsum non per speciem, sed per suam essentiam intelligit. Quæ responsio locum habet, etiam si in infinitum fieret progressio in superioribus Angelis creandis. Ad qualem ferè etiam modum respondet Suarez cit. lib. 2. cap. 16. num. 9. etsi contingere possit, vt aliqui Angeli inæquales in perfectione cognoscant omnia, quæ sunt, per æqualem numerum specierum, nihilominus semper Angelum superiorem cognoscere, per vniuersaliores species, per extensionem ad representationem plurium rerum seu indiuiduorum possibilium: neque doctrinam de paucioribus speciebus S. Thomæ intelligendam, nisi cæteris paribus, ex parte rerum representatarum.

21 Respondeo secundo, negando sequelam; quia doctrina illa S. Thomæ, quod perfectiores Angeli cognoscant per species pauciores, intelligenda est vel de factò tantum, vel etiam de absolutà Dei potentia, sed eousque tantum, quousque in diminuendo specierum numero, respectu tantæ varietatis, & multitudinis obiectorum, perueniri potest: at vero vt vnica species sit naturalis similitudo tantæ varietatis & diuersitatis rerum omnium, quæ nunc ab Angelis naturaliter cognoscuntur; equidem existimo impossibile: etsi cum Caietano contrarium sentiat Suarez hic cap. 16. num. 15. Poterit tamen nihilominus crescere perfectio intelligendi Angelorum in infinitum syncategorematicè, non diminutione numeri specierum; sed tum claritate cognitionis eorundem obiectorum, tum multitudine obiectorum, cognitorum. Neque vero ideo necessarium est vt vna quælibet species habeat vnum obiectum adæquatam, secundum vnam rationem vniocam; satis est, si in vnam aliquam rationem analogicè communem conueniant, vt recte cum Capreolo cit. art. 3. Ferratiensi cit. cap. 98. notauit Vasquez disp. 202. num. 8.

22 Dices. Vnde ergo constat, reipsa nunc Angelos perfectiores semper per pauciores species eadem obiecta cognoscere; si id absolute ac vniuersim secundum totam Angelorum multitudinem possibilem; non est necessarium, nec possibile. Respondeo hoc nihilominus recte probari non solum autoritate Dionysij citata, sed etiam ra-

tionem S. Thomæ, facta tamen hac tacita suppositione, quod varietate & multitudine Angelorum nondum fuerit eo peruentum, vt respectu obiectorum, quæ per Angelos modo cognoscuntur, non potuerit vltèrius diminui numerus specierum, quod ad decorem & maiorem varietatem vniuersi aliquo modo pertinere videtur: eaque de causa supra in probatione tertiz partis dixi, quoad narrationem rerum patitur.

23 Obijcitur tertio. Quisque Angelus inferior per vnam aliquam speciem distinctè cognoscit speciem etiam vniuersalissimam supremi Angeli: Ergo etiam omnia obiecta, quæ per eandem speciem vniuersalissimam representantur, ac proinde species inferioris Angeli non erit minus vniuersalis in representando, quam supremi.

24 Respondeo negando primam consequentiam: quia ad distinctè cognoscendam aliquam potentiam, vel habitum, seu actum, non est necesse distinctè cognoscere omnia eius obiecta, ad quæ terminatur, siue quæ transcendentaliter respicit, saltem per vnam & eandem speciem: sed sufficit intrinsecam & essentialè eius rationem habere perspectam; si modo saltem interim obiecta, quæ essentialiter respicit, per aliam vel alias species simul distinctè cognoscantur, vt in proposito accidit. Omitto, quod scientia diuina à beatis distinctè vtrique videtur, nec tamen interim omnia illius obiecta distinctè villo modo cognoscuntur, vt suo loco dictum.

25 Assertio V Angeli non omnia quæ cognoscunt etiam naturaliter, per species cognoscunt. Ita S. Thomas q. 56. a. 1. & communis Theologorum, & patet ex dub. sequenti, vnde constat, Angelum per species ab initio infusas cognoscere omnia, præter Deum & seipsum, suasque adeo operationes, vt rectè etiam notauit Suarez Metaph. disp. 35. sect. 4. An vero præter species naturaliter & à principio congenitas Angelo, dentur etiam ei progressu temporis aliz, ad certam quædam obiecta cognoscenda, pendet ex particulari explicatione singulorum obiectorum, de quibus dubijs sequentibus agendum est.

D V B I V M III.

De obiecto cognitionis Angelicæ naturalis, respectu rerum immaterialium: an nimirum, & quomodo Angelus naturaliter cognoscat seipsum, aliosque Angelos, & Deum.

Explicato medio communi Angelicæ cognitionis, optima ratione sanctus Thomas sigillatim obiecta eiusdem cognitionis explicare aggreditur. Ea autem varijs sunt generis. Quædam enim naturalia sunt, alia supernaturalia. Illa rursum aut immaterialia sunt; vt est Deus, Angelus ipse cognoscens, Angeli alij; aut materialia, tam vniuersalia, quam singularia; præterita, futura, præterita; de quibus sigillatim agendum, initium

cum

cum S. Thoma faciendo ab obiectis immaterialibus; tum quia hæc sua natura magis sunt proportionata spirituali cognitioni & substantiæ ipsius Angeli; tum quia hæc magis etiam necessario ac naturaliter ab Angelis cognoscuntur. De singulis vero his obiectis, quæ ipse etiam Sanctus Thomas citata quæst. 56. tripartita facit, sequentes assertiones statuo.

2 Assertio I. Angelus naturaliter cognoscit, tum seipsum, tum alios Angelos, ac Deum. Ita communis omnium Doctorum, cum S. Thoma cit. q. 56. a. 1. 2. & 3. & cum Magistro in 2. dist. 3. Et patet ex scriptura variis in locis, quæ etiam demoni tribuit hanc cognitionem, qui non aliam quam naturalem cognitionem habet. Ratio patet tum ex dictis; quia horum obiectorum cognitio, ex suo genere, est maximè proportionata Angelo. Tum à posteriori; quia etiam homo naturaliter cognoscit non solum seipsum aliosque homines sibi similes, sed etiam Deum, ut suo loco disp. 2. quæst. 6. dub. 3. dictum.

3 Assertio II. Angelus cognoscit seipsum per suam substantiam; & non per speciem superadditam. Ita S. Thomas 2. cont. gent. c. 98. & q. 8. de verit. c. 6. & hic cit. q. 56. a. 1. & cum eo Thomista omnes ibidem, item Richardus, Bonaventura, Argentina, Capreolus in 2. d. 3. Fauet Gandauensis quodlib. 1. q. 12; & quodlib. 4. q. 7. & aperte tradunt Gregorius de Valentia q. 7. pun. 1. Molina, cit. q. 56. art. 1. d. 1. Vasquez d. 204. c. 2. Suarez Metaph. d. 35. sect. 4. & hic lib. 2. c. 4. idemque docuit Aristoteles lib. 3. de anima tex. & 15. & lib. 12. Metaph. tex. 5. 1. Commentator, Soncinnas, & alij ibidem; adeo ut Durandus in 2. dist. 6. q. 6. non immerito dixerit, in hac assertionem omnes tã Theologos, quam Philosophos conuenire. Contrarium tamen significat Marfilio in 2. d. 7. a. 1. concl. 2. qui absolute videtur negare: & ex parte Scotus in 2. d. 3. q. 10. Maior q. 4. Bassolis q. 3. qui etsi concedant, Angelum seipsum cognoscere intuitiue per suam essentiam, putant tamen etiam cognoscere seipsum alia quadã cognitione abstractiua, per speciem superadditam. Marfilio Suarius hic loc. cit. secutus Scotum adiungit Henricum quodlib. 5. q. 14. quãuis eũ conetur tueri Vasquez loc. cit.

4 Probatur assertio optimã, eademq; comuni ratione S. Thomæ loc. cit. Quia substantia Angeli cuiusq; cum & immaterialis sit, & connaturaliter ac intime præsens, ipsi satis est proportionata, ut per modum obiecti actualis, vna cum ipso concurrat ad intellectionem, sine alia specie. Quæ proinde nec dari potest, saltem naturaliter, & secundum naturalem modum intelligendi ipsius Angeli; siquidem hæc non datur, nisi quando obiectum ipsum non est per se satis proportionatum, ut obiectiue per seipsum immediate concurrat ad cognitionem, ut in simili de Deo dictum d. 2. q. 6. dub. 2. Quanquam Vasquez ob contrarium fundamentum, quod ibidem secutus est, multum hic circa rationem allatam disceptet. Idem vero etiam de anima separata asserit S. Thomas, q. 89. a. 2. non autem de existente in hac vita, utpote quæ in intelligendo dependet à corpore; de quo Philosophi. Accedit contra Scotum, quod cum Angelus

per suam substantiam intuitiue se cognoscat, ut ipse fatetur, nec ab ea cognitione vnquam cesset, ut inferius dicitur, superuacanea plane esset altera illa cognitio abstractiua per speciem impressam adeoq; contra consuetum naturæ ordinem quæ refugit superflua.

5 Assertio III. Angelus cognoscit seipsum per suam substantiam immediate; ita ut ipsa ex parte obiecti immediate influat & concurrat ad eam cognitionem. Hæc est mens S. Thomæ loco citato quem ita etiam sequuntur & intelligunt Ferraricensis 2. cont. gent. c. 98. Capreolus in 2. d. 3. q. 2. conclus. 5. Soncinnas 12. Metaph. q. 59. item Molina cit. a. 1. Gregorius de Valentia q. 7. pun. 1. ad 4. Suarez hic lib. 2. c. 4. n. 9. & consentiunt Egidius in 2. d. 3. p. 2. q. 2. a. 1. Argentina q. 2. a. 3. Richardus a. 6. q. 1. Durandus q. 6. Scotus q. 8. & Henricus quodlib. 4. q. 7. etsi contrarium dixerint Caietanus hic q. 54. a. 3. & q. 56. a. 1. Bannes & Ripa eodem a. 1. qui docent, non ipsam substantiam Angeli immediate, sed solum intellectum tanquam virtutem ab ea decisam seu manantem, tam ex parte potentie, quam obiecti immediate, concurrere in Angelo ad cognitionem sui, quod generalius etiam sequitur Vasquez, disp. 204. c. 2. Sed ratio in contrarium est manifesta. Nam aliud est concursus ex parte obiecti, & aliud ex parte potentie; hunc præstat potentia, illum vero aut ipsum per se obiectum, quando est ex se proportionatum ad hoc officium, aut eius loco species intentionalis, qualis non est ipse intellectus; ut inductione in ceteris rebus omnibus patet.

6 Assertio IV. Angelus etiam per suam substantiam immediate cognoscit naturales suas potentias & proprietates, quæ ab eius essentia manant; species vero intelligibiles, & ipsam sui cognitionem, uti & cetera accidentia intrinseca, etiam si libera & contingencia sint, cognoscit per seipsam cum existunt, & non immediate per substantiam, aut species impressas. Ita Suarez cit. cap. 4. à n. 20. ex communiori, post Henricum, Richardum, & fere omnes Scholasticos loc. cit. Ratio est, quia qui comprehensue cognoscit subiectum, simul etiam & eadem cognitione ac medio cognoscit eius passiones naturales, alia ratio est aliorum accidentium. Quia tamen & species, & cetera accidentia, quæ dixi, & spiritualia sunt, & in eadem substantia intime præsentia sunt intellectui Angelico, nihil deest, quo minus per se intelligi possint: præsertim quia si Angelus suas species cognosceret per alias species, daretur processus in infinitum. Dixi vero cum existunt. Quia actus suos præteritos non videtur Angelus posse cognoscere aliter, uti etiam citati veteres Scholastici videntur supponere, quam per suam substantiam, supposita hac quasi conditione, quod ea semel fuerit, eiusmodi actu informata; etsi Suarez per species acquisitas cognosci putet, quod dub. seq. asserit. 7. refelleretur.

7 Assertio V. Quilibet Angelus clare & perfecte etiam cognoscit omnes alios Angelos, idq; nec per suam substantiam, neq; per substantiam Angelicam cogniti, nec per species ab eo impressas; sed per species sibi à Deo naturaliter inditas. Ita S.

Thomas. cit. quest. 56. artic. 2. Caietanus, & Thomistæ ibidem, Ferrariensis 2. cont. gent. c. 98. & alij communiter, qui necessitatem specierum in Angelis admittunt, speciatim Gregorius de Valentia q. 7. pun. 2. Molina citat. artic. 2. Suarez hic lib. 2. cap. 5. contra Durandum, & Nominales, species in Angelis vniuersim negantes, vt dictum dub. præcedenti; quos sequitur Vasquez ibidem citatus, & hic disp. 205. cap. 3. item contra Alensem, qui has species ab obiectis imprimi docuit, vt ibidem diximus.

8 Probaturs assertio. Nam à quouis Angelo clarè cognosci alios omnes, consentiunt Doctores, vt dictum assert. 1. Nam si queuis apis omnes; aluearis socias, si ciues vnius ciuitatis se mutuo vtrumque norunt; cur non multò magis Angeli cæteros suos confocios perfectè norint; quando multo maiorem inter se subordinationem & dependentiam habent, quam eiusdem ciuitatis ciues. Neque tamen vnus cognoscit alterum, per suam essentiam; nec veluti per speciem, seu medium non cognitum; quia nec formaliter nec eminenter continet alterum; nec similitudinem habet ad perfectè representandum requisitam: nec tanquam per medium cognitum; quia talis cognitio non esset. quidditatiua, sed imperfecta; quicquid author libri de causis proposuit. 8. erroneo fundamento nixus, quasi vnus Angelus sit causa vel effectus alterius, dixerit, merito idcirco refutatus à S. Thoma q. 8. de verit. Neque item vnus cognoscit alterum Angelum, per ipsam eius essentiam aut per species ab eo impressas; tum quia essentia naturaliter & ad libitum cognoscentis, non est coniuncta Angelo cognoscenti; qui tamen sibi connaturaliter & ab initio vim sufficientem ad eam cognitionem deposcebat. Tum quia Angeli non accipiunt cognitionem ab obiecto externo cognito; nec etiam species; vt generatim dictum dub. præced. Superest ergo solum, vt quisq; Angelus cognoscat alium clarè & quidditatiuè per species à Deo sibi naturaliter & à principio inditas.

9 An autem simulcum hac cognitione, locum habeat cognitio abstractiua eiusdem obiecti, per medium cognitum, dubitari potest. Assertat Alensis loc. cit. Vasquez cit. dist. 205. cap. 1. & alij. Breuiter dico cum Suárez num. 20. eam, esto fortasse àbsolute non sit impossibilis, esse tamen valde imperfectam & superuacaneam, adeoque parum consentaneam Angelis, qui perfectè se cognoscere possunt. Cum autem dicit Iustinus l. qq. q. 76. Angelos & dæmones sese mutuo non cognoscere & intelligere; & Chrysostomus homil. 5. in Matth. Angelum voluntate sua fieri dæmoni inuisibilem; aut de cognitione secretorum cordis intelligendi sunt, iuxta dub. 6. aut non de eo, quod ex natura rei, sed ex peculiari Dei dispositione accidit, vt notauit Vasquez cit. c. 1.

10 Assertio VI. Cognitio illa, qua quisq; Angelus alterum intelligit, est quidditatiua; an etiam sit vniuersim comprehensiuua, questio nominis est: rectius negatur. Primam partem docent omnes: & pate t ex dictis; quia est per propriam speciem rei; quare cum etiam feratur in obiectum vt existens & præsens, etiam intuitiua dicenda erit.

Secundam partem declaro. Nam si comprehendere est, non tantum cognoscere ea, quæ formaliter rei insunt, sed etiam omnia, quæ ex ea oriri possunt, velut ex causa, tum vtique nullus Angelus alium comprehendit; quod Vasquez citat. disp. 205. cap. 3. asserit. Si vero nihil est aliud, quam totam latitudinem essentialiæ intelligendo penetrare & perlustrare, tunc non solum superior inferiorem, sed etiam superiorem inferior naturaliter comprehendit; quod asserunt Molina & Bannes cit. a. 2. Si denique idem est, quod tam perfecta cognitione cognoscere, secundum ea, quæ rei formaliter ac necessario insunt, quam ipsa res ex se est cognoscibilis, tunc quidem & Angelus quisque seipsum, & superior inferiorem, non autem hic superiorem comprehendit; vt sentiunt alij apud Vasquez loc. cit. & velut probabiliorem sequitur Suarez hic lib. 2. cap. 3. numero 14. idque mihi etiam magis probatur, vt in simili de Deo dictum disp. 2. q. 6. dub. 6.

11 Assertio VII. Angelus non cognoscit Deum naturaliter, per ipsam essentiam diuinam, concurrentem per modum speciei intelligibilis, neque per aliquam essentiam diuinam speciem creatam. Ita S. Thomas cit. art. 3. Caietanus & Thomistæ omnes ibidem, item Molina eadem qu. 56. a. 3. Gregorius de Valentia q. 7. pun. 3. Vasquez disp. 206. cap. 2. Suarez hic lib. 2. cap. 17. Et prima pars est extra controuersiam; quia cognitio Dei per suam essentiam est intuitiua, quæ nulli creaturarum potest esse naturalis, vt supra disp. 2. q. 6. dub. 3. diximus.

12 Secunda pars est contra Scotum in 2. d. 3. q. 9. & in 4. d. 49. q. 11. & cont. Marsilium in 2. q. 7. a. 1. conclus. 8. quorum ille docet, Deum ab Angelo naturaliter cognosci, per speciem propriam & quidditatiuam ipsius Dei; hic vero per speciem quidem Dei, sed non quidditatiuam. Scoto fauent etiam Bassolis in 2. d. 3. q. 3. a. 2. & cum Marsilio Nominales in prologo, qui saltem id fieri possentur. Omitto Molinam, qui est neget, de facto cognosci Deum ab Angelo per speciem, siue naturalem, siue supernaturalem, dicit tamen, nil obstarè, quo minus diuinam potentiam detur species abstractiue representans Deum, & sanctissimam Trinitatem, non quidem naturalis, sed supernaturalis, de qua re actum cit. disp. 2. quest. 6. dub. 2. & 3. Vnde etiam probatur assertio. Tum quia non potest dari species intelligibilis ipsius Dei, vt ibidem dictum. Tum quia omnis cognitio Dei quidditatiua, adeoque etiam per propriam speciem ipsius, si qua detur, est intuitiua; cum sit impossibile, vt abstrahat ab existentia, & presentia, seu immensitate Dei; siquidem vtraque est de essentia Dei; intuitiua autem visio repugnat naturalibus viribus Angeli, vt ibidem ostensum.

Assertio VIII. Angelus cognoscit Deum naturaliter inprimis per suam essentiam; non quidem, vt per speciem intelligibilem, sed vt per similitudinem seu imaginem, & medium cognitum. Hæc est mens & doctrina S. Thomæ cit. q. 56. a. 3; vbi distinguit triplicem modum aliquid cognoscendi; I. per presentiam, inquit, suæ essentia in cognoscente; sicut si lux videatur in oculo. Et sic Angelus

intelli-

intelligit seipsum. 2. per præsentiam suæ similitudinis (siue speciei) in potentia cognoscitiua; sicut lapis videtur ab oculo. 3. per hoc, quod similitudo rei cognita non accipitur immediate ab ipsa re cognita, sed à re aliqua, in qua resultat; sicut videmus hominem in speculo. Et subiungit, primo modo cognosci Deum à beatis; tertio modo velut per speculum & in ænigmate, ex reb⁹ creatis, à nobis viatoribus; inter utramque vero mediam esse cognitionem Angelis; quæ magis tamen accedit ad tertiam seu speculari; quia & ipsa, inquit, natura Angelica est quoddam speculum, & (vt superius dixerat) imago, diuinam similitudinem representans. Vbi proinde in hoc similem facit cognitionem Angelorum de Deo, cognitioni per speculum, quia vti necesse est aliquid in speculo reflexe videntem, prius ratione videre ipsum speculum; ita necesse est, vt Angelus seipsum cognoscat, ad hoc, vt in se Deum cognoscat. Eadem est ratio cognoscendi aliquid in imagine. Idem docet Sanct. Thomas 3. cont. gent. cap. 98.

14 Prima vero pars huius assertionis est certa, & extra controuersiam; apud omnes. Cum enim quisq; Angelus sit tum præstantissimus quidam effectus Dei, tum etiam elegans & naturalis quædam imago & similitudo Dei, seque ipsum quisque etiam secundum habitudinem intrinsecam, qua à Deo pender, intime cognoscat, vtique poterit optime, ac præ aliis etiam modis accommodatissime, & in primis naturaliter eorum quisq; Deum cognoscere per seipsum, ac per suam substantiam; seu quod idem est, in seipso, nempe velut effectum in sua causa, aut prototypum in imagine.

15 Secundam vero partem expresse docent Molina q. 56. art. 3. Gregorius de Valentia q. 7. pun. 3. Vasquez disp. 206. cap. 2. Suarez hic lib. 2. cap. 18. & significant Bonauentura in 2. dist. 3. part. 2. a. 2. q. 2. Richardus dist. 4. a. 1. q. 1. & 2. Bassolis dist. 3. q. 3. a. 3. & est plane mens S. Thomæ cit. art. 3. vt retulimus; etsi contrarium significare videantur Alensis 2. part. q. 24. mem. 1. Capreolus in 2. distin. 3. q. 2. a. 1. Ferrariensis cont. gent. 98. Caietanus, & Zumei cit. q. 56. a. 3. qui etsi concedant, Angelum posse cognoscere Deum per suam substantiam, vt per medium cognitum, addunt tamen, posse etiam cognoscere, vt per speciem, licet adæquatam & imperfectam; quamuis cum isti non negent, Angelum cognoscentem Deum per seipsum, necessario etiam cognoscere seipsum, in modo forte loquendi potius, quam re ipsa à nobis dissentire videantur; adeo vt etiam à Valentia & Molina pro nostra sententia citentur.

16 Ratio est. Quia licet Angelus sit quædam similitudo Dei, non tamen est similitudo intentionalis, sed obiectiua, per modum imaginis, quæ in prototypi cognitionem solum ducit velut obiectum cognitum. Accedit quod omnis cognitio naturalis Dei, solum est ab effectu, qui iudem causam representat solum per modum mediæ cogniti. Alias nulla ratio esset, cur Angelus non representaret Deum, etiam supra mensuram illius similitudinis, quam habet cū Deo in essendo; vt species intentionales faciunt; aut cur non etiam vnus Angelus quemuis aliam cognoscat per suam substantiam, tanquæ per speciem; siquidem maiore similitudinem eū eo habet, quā cū Deo.

17 Assertio IX. Angelus etiam quisq; naturaliter co-

gnoscit Deum, ex aliis rebus creatis, tanquam Dei effectibus; adeoq; vt per medium cognitum, ac per species concreatas tum aliorum Angelorum, tum cælorum, aliarumque rerum naturalium, Ita Bonauentura in 2. dist. 3. part. 2. a. 2. q. 2. & omnes interpretes S. Thomæ cit. art. 3. ex certa & communi. Ratio est manifesta. Cum enim ab hominibus quoque inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciantur, iuxta Apostolum Rom. 1. multo magis ab Angelis, qui natura perspicaciores sunt, & longemius res naturales omnes, earumq; dependentiam à Deo cognoscunt. Quare etiam Vasquez disp. 206. cap. 7. putat, Angelum Dei proprietates melius nosse, ex pluribus rebus aliis, quam ex se solo; quod nisi ad Angelos alios, præsertim superiores, referatur, non satis probatur.

18 Illud dubitari potest, an perfectius Angelus quisque Deum cognoscat, per seipsum, an per Angelum superiorem; de quo fuisse disputat Suarez lib. 2. c. 20. Breuiter dico, etsi concedi possit, Angelum perfectius cognoscere Deum per Angelum superiorem, perfectione nobilitatis ex parte obiecti seu mediæ cogniti; tamen perfectione claritatis, ex parte actus cognoscendi, perfectius cognoscere per seipsum; cum vt i Angelus quisq; seipsum multo naturalius, & vt ita dicam penitius, adeoq; etiam clarius cognoscit, quā Angelum superiorem; ita etiam consentaneum rationi sit, vt clarius etiam Deum ex seipso cognoscat, quam ex alio Angelo superiore, quem minus clare & perfecte, quam seipsum cognoscit. Quæ etiam forte causa est, cur S. Thomas cit. art. 3. eum modum cognoscendi Deum solum expresserit, nulla expressa aliarum creaturarum facta mentione.

19 Assertio X. Angeli cognoscendo Deum per suam substantiam, vna & eadem cognitione cognoscunt seipsum, & Deum per seipsum, siue per suam substantiam. Ita Gregorius de Valentia q. 7. pun. 3. Vasquez disp. 206. & consentit Suarez hic lib. 2. cap. 19. post Ferrariensem cit. lib. 2. cont. gent. cap. 98. etsi contrarium sentiat Molina cit. a. 3. vbi dicit, Angelos ita ex se, & aliis rebus cognitis Deum cognoscere, vt nō sit vna cognitio, qua res eiusmodi & Deum per seipsum cognoscunt; sed duæ, specie ac numero diuersæ; cum nequeat vna cognitio esse intuitiua simul & abstractiua, etiam diuersorum obiectorum: quod adeo verum censet Molina, vt potius existimet, concedendum Angelo discursum in ea cognitione Dei exercenda; ad quod veluti absurdum deuitandum, Scotus in 2. dist. 3. q. 9. negauit, Angelum per suam substantiam cognoscere Deum.

20 Sed probatur assertio. Tum quia naturale est Angelo, cum sit ex pers discursus, vna & eadem cognitione cognoscere in effectu causam; & in principiis conclusionem. Tum quia impossibile videtur, vt euidenter cognoscatur aliquis effectus, simul cum actuali dependentia, quam habet à sua causa, & non simul etiam eadem cognitione cognoscatur causa, saltem quoad quæstionem An est; siquidem relatio & terminus eodem actu necessario cognoscuntur: sed Angelus cognoscendo quidditatiue & comprehensiuè, necessario cognoscit se, vt ens participatum & dependens à Deo veluti causa: Ergo. &c. Neq; vero repugnat, eandem realiter intellectiōnem respectu diuersorum obiectorum, simul esse intuiti-

uam & abstractiuam, cum id etiam in ipsa scientia Dei, vel visione Dei reperitur, vt suo loco dictum: & Angelus scire in vna re existente visa, cognoscat aliam esse possibilem, vt recte Suarez num. 2.

21 Addit tamen Suarez ibidem à num. 3. posse nihilominus Angelum habere propriū actū cognitionis & cōceptionis Dei, distinctū ab actu, quo se vel alios effectus Dei. & per illos Deum cognoscit; nimirum concipiendo Deum sub ratione absoluta entis à se, seu non ab alio, infiniti, immensi, omnipotentis. &c. idq; ita, vt etiam si per impossibile se non intelligeret, nihilominus post habitam semel eiusmodi absolutā cognitionem de Deo, ipse postea mediante specie, quam eius vsu acquisierit, possit prohibitu eā denuo reassumere: id quod suo modo ē in hominib⁹ putat accidere. Sed hæc res mihi dubia est; non solum, quia S. Thomas absolute docuit, Angelos cognoscere Deum per suam substantiam; vel si addamus ē iuxta dicta, per alios effectus Dei, velut medium cognitū, quæ communis est Doctorum sententia, vt vidimus; sed quia consulendo ē rationem, non apparet, quo medio talis cognitio Dei ab Angelo, sine cognitione sui, aliarumue rerum, haberi possit. Cum n. Deum Angelus naturaliter non possit cognoscere, per substantiam, vel etiam per speciem propriam ipsius Dei, vt dictum, necesse est, vt cognoscat Deum vel per suā substantiam tanquam medium cognitum, vt dictū, vel per species aliarum rerum velut effectuum Dei; qui modus cognoscendi Deum non est, nec esse potest, sine cognitione earundem rerum. Ergo etiam si Angelus cognoscat Deum velut Ens ex se, imensum, infinitum, omnipotentem. &c. vt quidem ab Angelo cognosci, negari non potest, necessario tamen id ipsum in se vel alio effectū Dei, vtique velut medio cognito, cognoscat: Ergo impossibile est, vt Deum cognoscat, quin simul se vel alium Dei effectum cognoscat. Et quia quod est medium cognoscendi, per modum obiecti cogniti, non cognoscitur ab Angelo distincto actu ab ipsa re cognita, vt qui non ex effectū causam, sed in effectū causam cognoscit, necesse est, vt illa cognitio Dei semper etiam simul sit cognitio alicuius effectus Dei.

22 Quod autē Suarez de specie prioris cognitionis ab Angelo acquisita docet, multo magis insolitū videtur: sic n. Angelo denegari nō posset intellectus agēs, contra comunem doctrinam traditā dub. 1. quamuis etiam si per talem speciem Angelus Deū intelligeret, nihilominus simul ē saltē ipsius præcedentis cognitionis (rei vtique creatæ) memoria & cōsideratio velut medium cognoscendi interueniret, ac proinde ne sic quidē cognitio Dei esset sine omni cognitione creaturæ: Neq; vero existimo, etiam homines naturaliter vnquam ita abstractam de Deo cogitationē vel cōtemplationem habere posse, quin simul saltē confuse & in obliquo ad rem et aliquam creatam terminetur cognitio, obeandem causam: quia nullam de Deo cognitionem naturaliter habemus, aut habere possumus, nisi per effectus Dei, velut medium cognitū; idq; non habitualiter tantum, sed etiam actualiter; alias enim continuo aliquid aliud, ex parte obiecti, ad eam cognitionem Dei actualiter concurrens, assignandum esset: quod commodē assignari non potest. Atque hæc de immaterialibus obiectis Angelicæ cognitionis satis.

DVBIUM IV.

De obiecto cognitionis Angelicæ naturalis, respectu rerum materialium; tum actu existentium, vel etiam præteritarum; tum possibilium.

S. Thom. 1. p. q. 57. a. 1. 2. & 3.

Explicata cognitione obiectorum immaterialiū, quam Angeli habent, cum S. Thomas progredimur ad explicandam cognitionem obiectorum materialium; non tamen simul omnia hæc obiecta vno dubio comprehendendo; sed referuando ea, quæ specialē difficultatem habent, nimirum futura contingentia, & occultas cogitationes, seu affectiones mentium ad duo dubia subsequētia. In præsentī vero de triplici genere rerum materialium, nimirum 1. singularium actu existentium. 2. præteritarum. 3. mere possibilium, sequentes assertiones ponimus.

Assertio I. Angeli directē & per se, propriaq; adeo & intuitiua cognitione cognoscunt res materiales singulares existentes. Ita S. Thomas hic q. 57. art. 1. & 2. & communis omnium Doctorum ibidem, & cum Magistro in 2. dist. 3. contra duos errores oppositos gentiliū, vnus est, quod Angeli nullo modo cognoscant singularia, cui errori fauent Auicenna & Avicenna, qui ita videntur docuisse de Deo; quicquid sit de Aristotele, de qua re actum disp. 2. q. 8. dub. 4. alter error est, quod ea solum cognoscant, abstracte in suis causis vniuersalibus.

Sed vt bene dixit S. Thomas cit. a. 2. Primus ille error derogat Catholice fidei, quæ ponit hæc inferiora administrari per Angelos, secundum illud Heb. 1. Omnes sunt administratores spiritus. & Beceles. 5. v. 5. Ne dicas coram Angelo, Non est providentia. Deinde derogat, inquit S. Thomas, Philosophicæ documentis, secundum quæ ponuntur Angeli motores cælestium orbium, & quod eos moueant secundum intellectum & voluntatem.

Ex quibus ēt refellitur secundus error. Nam ad recte providendam rebus singularibus, necesse est, eas non tantū in genere vel in confuso habere cognititas, sed etiam in particulari ac in diuiduo, quæ singulares sunt: cum tamen ex causis vniuersalibus non possint cognosci in diuidua, nisi secundum rationem comunem; eo ipso quod causæ vniuersales ex se ad plura in diuidua in differentes sunt.

Ratio a. vniuersalis assertionis sumitur ex S. Thomæ cit. a. 2. Quanto n. aliquid, in aliquo rerū genere superior est, tanto habet in eo genere virtutem magis vnitam, & ad plura se extendentē; sicut patet in homine; in quo vnica potentia sensus communis tanquam superior proprio sensu, omnia cognoscit, quæ quinque sensibus exterioribus cognoscuntur; & quædam alia, quæ nullus sensus exterior cognoscit, scilicet differentiam albi & dulcis: Cum ergo Angelus naturæ ordine in genere naturæ cognoscentis sit supra hominem, necesse est, vt Angelus per vnitam, quam habet vim cognoscentem, scilicet intellectū, intelligat omnia quæcunq; homo sua potentia

cogno-

cognoscit: homo autem directe, clare & intuitiue, cognoscit etiam singularia materialia si (non directe per intellectum, uti putat schola S. Thomæ, fauente nonnihil Aristotele 1. poster. tex. 43.) saltem per sensum: Ergo. &c. Qua de causa etiam S. Thomas cit. a. 1. ad 2. eam cognitionem materialium obiectorum appellauit *visionem intellectualem*. Cum quo non pugnat, quo minus simul ea cognoscantur, secundum gradus etiam vniuersales omnes, seu genericos, seu específicos, imo hoc necessarium est ad eorum intuitiuam & quidditatiuam cognitionem; ut inferius dicemus assert. 4.

5 Assertio II. Angeli non cognoscunt hæc indiuidua materialia, nec per solam præsentiam obiecti, sine aliqua specie eiusdem obiecti; nec per species ab ipsis obiectis acceptas, sed per species sibi ab initio congenitas. Ita S. Thomas 2. cont. gent. cap. 96. & hic cit. a. 2. Caietanus, et omnes Thomistæ ibidem, Ferrariensis loc. cit. Capreolus in 2. dist. 3. quæst. 2. item Bonauentura eade m dist. part. 2. art. 2. quæst. 1. Egidius q. 2. a. 1. dub. 2. & art. 2. dub. 2. Argentina q. 2. a. 4. Heruæus q. 4. a. 3. Albertus art. 15. & in sum. part. 2. tract. 4. q. 14. mem. 3. a. 2. & de quatuor coætiis 1. p. q. 5. a. 12. Henricus quodlib. 5. q. 14. Guiliel. Parisiensis tract. de vniuersalibus, quos sequuntur recentiores communiter, Gregorius de Valentia q. 8. pun. 2. Suarez hic lib. 2. cap. 6. Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 8. contra duplicem aliorum sententiam. Prior est Durandi in 2. dist. 3. q. 6. Gabrielis q. 2. a. 2. & aliorum Nominaliū, quos citauimus dub. 2. & fere sequitur Vasquez ibidem, citatus & hic disp. 208. cap. 4. quid docent, indiuiduum materiale cognosci ab Angelo per solam præsentiam obiecti, sine aliqua specie eiusdem in se recepta. Altera est Alensis 2. part. q. 23. mem. 3. & 4. & q. 24. memb. 3. Richardi in 2. dist. 3. q. 2. Scoti q. 1. 1. Bassolis q. 4. art. 3. Maioris q. 4. Heruæi q. 2. & quodlib. 5. q. 6. Marsilii in 2. q. 7. a. 1. qui docent, Angelum videre singularia materialia per species ab obiectis acceptas.

6 Ratio assertionis est. Quia ad quamuis intellectiōnem creatam requiritur non solum terminatio, sed etiam realis concursus, & vera causalitas ex parte obiecti, ut sapius dictum: eam vero in præsentia præstare non potest, nec ipsum per se obiectum materiale, quia non potest agere in substantiam immaterialem: nec ipsè intellectus Angelicus; quia hic solum concurrat ex parte potentie, non ex parte obiecti: nec species ab obiecto materiali Angelo impressa: quia, ut dictum, non potest agere in subiectum immateriale; multo minus qualitatem spirituales producere. Restat ergo, ut intelligantur per species à Deo congenitas, uti generatim docuimus dub. 2.

7 Assertio III. Angeli habent species innatas omnium rerum naturalium (abstrahendo tamen à futuris contingentibus, & occultis cordium) creaturarum & crearum, ab initio mundi vsque ad finem, non solum quoad genera & species, sed etiam quoad indiuidua. Ita communis Doctorum, quos pro præcedenti assertionem adduximus; idemque fuisse prosequuntur Albertinus loc. cit. & Suarez citat. cap. 6. & 8. & colligitur ex S. Thoma cit. art. 1. & 2. ubi expresse dicit, *habere species connaturales ad omnia intelligenda, quæ naturaliter cognoscere possunt*. Ratio

est: quia cum Angeli non accipiant suam cognitionem ab his obiectis, ut dictum; neque adeo in hac cognitione quoad habitum proficiant, uti nos homines; conueniens erat, ut eorum obiectorum omnium, quæ homines successiue & diuisim cognoscunt, habituales notitiam, seu potius species repræsentatiuas, simul ab initio congenitas acciperent.

8 Assertio IV. Non sunt in Angelo species distinctæ, ad repræsentandam existentiam eiusmodi rerum singularium, aut essentiam; vel etiam ad repræsentanda genera, species, & indiuidua earundem; vel denique ad repræsentandam substantiam, & accidentia earundem rerum: sed eadem species, tum directe indiuidua eiusdem speciei; tum ipsas eorundem naturas, gradusque & rationes essentielles communes; tum omnia eorundem accidentia, modosque, & mutationes; tum deniq; simul & essentiam, & cum existunt, etiam existentiam repræsentant. Ita ex mente S. Thomæ loc. cit. citati pro assertionem præcedenti, & fuisse Suarez cit. cap. 8. etsi Bonauentura in 2. dist. 2. part. 2. art. 2. q. 1. putet, non omnia accidentia, quæ subiecto contingenter insunt, simul cum subiecto per vnā speciem repræsentari, sed per varias; idque velut quadam compositione seu simultanea applicatione specierum.

9 Ratio est. Quia partim quædam ex his, puta essentia & existentia; natura communis & singularis; adeoque gradus Metaphysici eiusdem rei, ex veriori non distinguuntur nisi ratione: partim ipsa præstantia naturæ & intellectus Angelici, species sibi earum rerum connaturales deposcebat, quæ & in repræsentando vniuersales essent; & simul res ipsas perfectissime, adeoque secundum totum suum esse, quod habent, repræsentarent; quicquid Scotus loc. cit. dixerit, Angelos habere innatas species rerum vniuersalium, non autem singularium. Imo verius est, Angelos nunquam habere proprios & præcisos conceptus generum vel specierum, quæ in indiuiduis reperiuntur; quando quidem ipsi cognoscunt, res prout sunt, nec adeo ratione distinguunt ea, quæ à parte rei distincta non sunt; etsi à nobis ratione, distinguantur, ut pluribus disserit Suarez cit. cap. 8. num. 9. & 11.

10 Assertio V. Eiusmodi species congenitæ Angelo, quamuis numero finitæ; imo etiam vna quæpiam, ex illis, repræsentare successiue possunt infinita singularia accidentium, re ipsa quandoque existentium, tam materialium, quam immaterialium, quæ in substantiis, siue corporeis, siue incorporeis, syncategorematice in infinitum multiplicantur. Ita Caietanus, & omnes Thomistæ hic q. 57. art. 2. & supra q. 55. a. 3. & fieri posse fatentur etiam Gregorius de Valentia quæst. 8. pun. 2. & Suarez hic lib. 2. c. 14. num. 13. Id vero necessario sequitur ex communi & recepta doctrina S. Thomæ, quod Angeli res naturales extra se per species cognoscant, nec tamen accipiant species à rebus ipsis; nec successiue eas acquirant, ut supra dictum. Hinc enim fit, ut per species congenitas omnia eiusmodi singularia, quæ aliquando existentiam habent, aut habebunt, cognoscere possint. Et quia hæc singularia in infinitum syncategorematice multiplicantur, cum sint infinitæ motiones corporum, passionem animorum (ut de

occulis cogitationibus & affectionibus mentis nihil dicam) partim in Angelis, partim in hominibus, tam beatis, quam damnatis futuræ; quæ accidentia, saltem cum existunt, Angeli naturaliter per inditas naturales species cognoscere possunt, ut dictum, sequitur species eiusmodi ex se sufficere ad infinita eiusmodi indiuidua representanda.

11 Et vero ulterius quia species illæ non sunt, nec esse possunt infinitæ (esset enim tunc infinitum actu, quod est impossibile) necessarium est, ut etiam vna aliqua eiusmodi species per se sufficere possit ad eiusmodi indiuidua infinita syncategorematicè successiue cognoscenda. Fac enim, ut quantolibet numero finito multiplicentur species; quæro, an aliqua ex illis representare possit infinita eiusmodi singularia, an non: si affirmas, habemus intentum: si non; ergo totum etiam aggregatum singularium, quæ ab istis representantur, solum est finitum; quia ex finita multiplicatione numeri finiti non potest exurgere nisi numerus finitus: Ergo cum numerus solum finitus ex infinita syncategorematicè multitudinem illorum indiuiduorum represententur; necessario adhuc restabit infinita multitudo representanda; ad quam prout representandam nullus finitus numerus specierum sufficere potest, si non vna aliqua species ad infinita representanda sufficiat. Posito autem quod vna species ad infinita indiuidua representanda sufficiat, non est ratio, cur ad ea saltem in certa aliqua specie, & in vno aliquo indiuiduo, cognoscenda, multiplicentur species; quia natura odit superflua. Quomodo autem hinc non sequatur, species eiusmodi esse infinitæ perfectionis, dictum est dub. secundo.

12 Assertio VI. Angeli quoque cognoscere possunt eiusmodi obiecta naturalia præterita, etiam ut præterita; idque non tantum in aliquo suo effectu, aut signo externo, vel etiam per attestacionem extrinsecam Dei, vel alterius Angeli, aut hominis; sed etiam vi naturali intrinseca, & ex internis principiis, quæ Angeli ipsi in se habent; & quibus in actu primo constituuntur, vimque naturalem intrinsecam habent, ad ea cum voluerint recognoscenda. Hæc assertio in his terminis est communis Doctorum, nullo quod sciam repugnante; quam tradit etiam Augustinus libro secundo, de Genesi ad lit. c. 17. & lib. de diuinitatibus, & lib. decimo de Trinitate, cap. vndecimo, ubi Angelis tribuit memoriam præteritorum. Et ratio primæ partis, quod nimirum præterita saltem materialiter cognoscant, est. Quia Angeli omnium eiusmodi rerum naturalium, quæ aliquando habent vel habuerunt, aut etiam habituræ sunt existentiam, species congenitas habent, ut dictum: Ergo saltem eas cognitione abstractiua, & in se, atque abstrahendo ab existentia cognoscere possunt: quod etiam de rebus futuris non negatur, ut dicemus.

13 Secunda & tertia pars constat ex SS. Patribus, qui sæpe memoriam & experientiam, seu experimentalem cognitionem Angelis etiam malis tribuunt, ut ex Augustino dictum. Ratio est. Tum quia Angeli habent memoriam, ut dub. prim. dictum. Tum quia nos ipsi etiam præterita ut præ-

terita cognoscimus, idque sæpe sola vi intrinseca, nullo effectu aut vestigio externo rei præteritæ, nec vlla attestacione extrinseca interueniente.

14 Assertio VII. Angeli naturaliter ita, sine medio extrinseco, cognoscere possunt præterita, etiam si ea iam antea, cum præsentia essent, actu non cognouerint; idque non solum per speciem alienam, multo minus per speciem de nouo primum acquisitam ipsius præteritæ cognitionis seu visionis; sed directe & in se, per speciem ipsius rei præteritæ naturaliter congenitam. Hæc est plane mens & sententia Sancti Thomæ, quando de his rebus singularibus agens quæstion. 57. articulo primo & secundo vniuersim docet, cognosci ab Angelis, eiusmodi singularia, etiam perfecta cogitatione, idque per species naturaliter congenitas; & ibidem articulo tertio, ab hac generali doctrina solum excipitur contingencia; & articulo quarto occultas cogitationes cordium: sentit ergo præterita etiam ut præterita ab Angelo cognosci per species congenitas. Accedit, quod cum articulo tertio, obiect. 3. obiecit hoc argumentum: *Angelus non cognoscit per species acceptas à rebus, sed per species innatas vniuersales: sed species vniuersaliter se habent ad præteritum & futurum: Ergo videtur, quod Angeli indifferenter cognoscant præterita, & præsentia, & futura;* Respondet ipse his verbis: *Dicendum, quod licet species, quæ sunt in intellectu Angeli, quantum est de se, equaliter se habeant ad præsentia, præterita, & futura: tamen præsentia, præterita, & futura non equaliter se habeant ad rationes. Quia ea quæ præsentia sunt, habent naturam, per quam assimilantur speciebus, quæ sunt in mente Angeli; & sic per eas cognosci possunt; sed quæ futura sunt, nondum habent naturam, per quam illis assimilantur; unde per eas cognosci non possunt.*

15 Quibus verbis aperte concedit S. Thomas, quod argumentum sumebat, Angelum cognoscere hæc omnia, (quando cognoscit) per species innatas; & simul cum minor propositio argumenti virget & obiceret representationem præteritorum, ad probandam similem etiam representationem futurorum, ipse in responsione non negat, per species innatas etiam præterita representari; sed viendo termino præsentium, ait, diuersam esse rationem futurorum; quæ sola negat ab Angelis cognosci, idque obeam rationem, quia *nondum habent* (nimirum actualiter) naturam; quod ad res præteritas referri non potest. Comprehendit ergo S. Thomas præterita sub præsentibus; eo nimirum, quod in ordine ad cognitionem Angelicam, idem quasi sit, fuisse, aut esse præsentem, ut dicemus.

Denique in tota q. 55. ubi S. Thomas ex instituto tractat de speciebus Angelicis, nec semel quidem mentionem facit specierum aliquarum, quas Angelus acquirat, sed ubique solum innatas & congenitas species ei tribuit: quod maxime patet ex artic. 2. in verbis paulo post referendis. Est ergo plane hæc sententia Sancti Thomæ, quam proinde eadem ratione supponunt Caietanus, & Thomista. Idem expressè docent Gregorius de Valentia quæst. 8. pun. 2. in fin. Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 8. & Vasquez disp. 208. cap. vlt. saltem supponendo, quod Angeli habeant species: alias vero sine his ipse sola

vinaturali intellectus, ab Angelis cognosci præterita existimatis, etiam in se, & directe, sine vlla specie acquisita superaddita.

16 Contrariū vero, Angelos scilicet non cognoscere præterita, qua talia sunt, directe & in se, per species inditas, docet Suarez hic lib. 2. cap. 12. vbi etiam pro se citat Zumel & Pelantium; & putat consentire S. Thomam hic cit. art. 3. ad 3. quasi præterita futuris, non presentibus, vt nos diximus, equiparet; item Marsilium in 2. quæst. 7. artic. 1. & Ariminensem in 2. distin. 3. quæst. 3. artic. 3. Sententia autem Suarez de modo cognoscendi præterita hæc est; nimirum Angelum non cognoscere præsentia vt præterita, nisi vel per effectus aut vestigia externa, aut quando Angelus ea iam antea vt presentia videndo intellexit; neque vero tunc ea cognoscere per species ipsarum rerum, quæ præterierunt, siue innatas, siue de nouo acquiritas, sed per speciem quandam propriam de nouo acquiritam præteritæ visionis, quæ immediate quidem & directe representet actum illum visionis, indirecte autem & mediate etiam rem ipsam præteritam, eiusque præteritionem; ita proinde vt cognitio hæc rei præteritæ non sit per propriam speciem, sed per alienam; nec sit cognitio rei in se, sed in alio, puta in visione præterita, velut medio cognito.

17 Sed probatur nostra assertio, ex fundamento generali superius posito dub. 2. Angeli enim omnia creata & naturalia obiecta, quæ per species cognoscunt, cognoscunt per species inditas sibi & congenitas, & non per acquiritas. In quem sensum disertè etiam S. Thomas q. 5. a. 2. ait, *Angelos habere species intelligibiles connaturales ad omnia intelligenda, quæ naturaliter cognoscere possunt*. Deinde species Angelicæ representant rem vnamquamque cum omnibus suis accidentibus: Ergo etiam cum certis differentiis locorum & temporum excepta sola futuritione, vt dicitur dub. seq. Denique hoc ex vna parte non repugnat, vt inferius declarabitur; ex altera parte pertinet ad perfectionem cognitionis Angelicæ.

E contrario alter ille modus cognoscendi præterita, per speciem alienam acquiritam, multis de causis non probatur. 1. Quia vniuersim verius est, nullas species ab Angelo acquiri; vt docet S. Thomas loc. cit. & dictum dub. 1. & 2. alias enim haberet etiam intellectum agentem. 2. Multo minus habet Angelus speciem acquiritam suæ intellectiōnis præteritæ, cum ipse suas illas operationes omnes cognoscat per se ipsas, aut certe cum præterierunt, per suam substantiam, vt dictum dub. præced. 3. Memoria sensitiva probabiliter cognoscit præterita, absque vlla specie ipsius sensationis acquirita; vt rectè Vasquez loc. cit. 4. Alter ille cognoscendi modus rem præteritam est valde imperfectus, vt pote solum per alienas species, & per medium cognitum. 5. Ex eo sequitur, tot species ab Angelo acquiri, quot habet diuersos actus cognitionis: quod etsi concedat Suarez, valde tamen nouum & insolens videtur.

18 Assertio VIII. Probabilis est, Angelos per easdem species, à parte rei plane inuariatas, cognoscere res præteritas, quibus cognouerant, aut cognoscere poterant præsentis; mutata solum conditione ipsius obiecti. Hæc assertio explicat determinate modum cognoscendi præterita. Probatur & decla-

ratur. Quia omnes auctores, pro præcedenti assertione citati fatentur, species Angelicas representare obiectum prout est, adeoque varie, prout ipsum obiectum varie se habet: circa modum explicandi autem variant. Primo enim quidam Thomistæ dicunt, hoc fieri, per quandam modificationem intrinsecam, quæ, Deo quasi naturaliter agente, speciebus accedat; quod indicat etiam Suarez Metaph. d. 3. sect. 4. & non solum euidenter refelli non potest; sed etiam non parum habet probabilitatis, vt fatetur quoque Albertinus loc. cit. etsi repugnet Vasquez loc. cit.

Secundo alii probabilis docent, id fieri per species re ipsa plane inuariatas, mutata solum conditione ex parte obiecti. In qua re rursum est variatio. Quidam enim dicunt, species inditas Angelorum, directe representare tum præsentia, tum præterita, pro varietate ipsorum obiectorum; etiam sine vlla alia conditione requisita. Ita Vasquez loc. citat. Alii docent, ad hoc, vt species Angelicæ determinate & in particulari secundum modum etiam particularem suæ existentie, representent sua obiecta, requiri, per modum conditionis, presentiam seu coexistentiam actualem earundem specierum cum obiecto; ita nimirum, vt vel de facto etiamnum coexistent speciebus, vel certe coexisterint aliquando: ad eum modum, quo quidam existimant, ad visionem requiri presentiam & coexistentiam obiecti visi; adeo, vt etiam si species visibilis supernaturaliter sine obiecto conseruaretur, ea tamen obiectum ipsum non sit representatura. Ita docet Gregorius de Valentia quæstion. 8. pun. 2. & 3. & consentire videntur Caietanus quæst. 57. artic. 2. & Ferrar. l. 2. c. 96. Quod plane etiam intellexisse videtur S. Thomas relictus assert. præceden. iis verbis art. 3. ad 3. dum dicit, *ea quæ presentia sunt* (sub quibus etiam intellexit præterita) *habere naturam*, (re ipsa nimirum ad actum existentie redactam) *per quam assemblentur speciebus; futura autem nondum habere*; & ideo illa cognosci posse, hæc non posse. Ex quo sequitur, si Angelus de nouo crearetur, cum omnibus speciebus naturalibus, quas nunc Angeli habent, eum tamen per se & directe non cogniturum præsentia, ob defectum conditionis requisitæ.

Et confirmatur hic modus ex simili. Si enim Angeli possunt occultas cogitationes alienas cognoscere, sine mutatione reali ex parte specierum, aut potentie, sola mutatione cuiusdam conditionis extrinsecæ, ex parte obiecti interueniente, quia nimirum locutio alterius Angeli accessit, vt dub. sexto cum Sanct. Thoma dicemus, etsi hoc ipsum etiam neget Suarez, multo facilius intelligi potest, easdem species, licet in se inuariatas, varie tamen representare idem obiectum à parte rei variatum. Denique eadem species plane inuariata successiue representat omnia accidentia, quamuis sæpe contraria, eiusdem rei existentis, vt fatetur etiam Suarez quidni ergo possit etiam directe idem obiectum tum præsens, tum præteritum representare. Et uterque modus assignatus in hoc conueniunt, quod species inditæ præterita etiam, qua talia, adeoque præteritionem ipsam directe representent, tunc cum obiectum præteritum est; vt expresse docet Vasquez loc. cit.

20 Nihilominus est tertius modus, non minus probabilis, quod nimirum species Angelicæ, cum res præsentem esse deserunt, ipsas in se quidem, & in particulari, una cum sua existentia, quam habuerunt, directe repræsentent, sed non ut actu iam præsentem & existentes. Quo ipso velut indirecte (cum futura non ita repræsentent, ut dicitur dub. seq.) per species rerum præsentium cognoscere possunt præterita. Quod significare etiam videtur Albertinus loc. citat.

21 Assertio IX. Angeli non habent species proprias rerum pure possibilium; nec eas adeo etiam in se, & quidditative cognoscunt; sed solum quatenus aliqua in potentia actiua aliquarum rerum productarum continentur; per quas proinde cognoscuntur velut per medium cognitum. Hæc est mens S. Thomæ 1. p. q. 56. a. 2. ad 4. ubi ait, quod si *Deum facturum fuisset plures Angelos, vel plures naturas rerum, plures species intelligibiles mentibus Angelicis impressisset.* Sentit ergo, non habere species rerum, quas Deus nunquam statuit facere. Et q. 55. a. 2. solum tribuit Angelis species intelligibiles, directe repræsentantes ea, quæ aliquando habent existentiam. Eadem est communis doctrina Thomistarum ibidem, quæ tradunt velut communem etiam Vasquez disp. 208. cap. 4. & Suarez hic lib. 2. cap. 13. num. 10. contra Gandauensem quodlib. 5. q. 14. qui Angelo tribuit habitum quandam cognoscitiuum naturaliter creaturæ, quo inclinetur & habiletur, ad cognoscendum rerum omnium, etiam mere possibilium, quidditates.

22 Ratio est. Tum quia mere possibilium, sicut actu secundum se nullum habent Esse, adeoque non sunt actu entia, ita etiam in se non videntur actu intelligibilia; saltem potentia naturali creaturæ, cuius cognitio ab obiectis pendet. Tum quia ob eandem etiam causam Angeli non habent species, quæ directe & formaliter repræsentent futura, quæ futura, nimirum quia non sunt, nec fuerunt actu entia. Tum quia nec anima Christi, nec intellectus beati cognoscit omnia possibilium. Cognoscunt ergo Angeli quædam eiusmodi possibilium solum per species rerum existentium, in quibus virtute continentur; ut in posteriore assertionis parte dictum est.

23 Assertio X. Cognitio rerum naturalium existentium, per proprias species, est intuitiua; at vero non existentium, siue sint præterita, siue mere possibilium, (quatenus quidem hæc ab Angelo cognoscuntur) solum est abstractiua. Ita communis, idemque mox de futuris dicitur dub. sequenti. Ratio sumitur ex notionibus nominum. Nam cognitio intuitiua est, quæ res ipsa in se, ut existens & quasi præsens, clare conspicitur; quæ proinde non est nisi existentium: abstractiua generatim dicitur, quæ vel non est per proprias species; vel ab existentia abstrahit: & utroque hoc modo cognitio mere possibilium est abstractiua: priori autem modo solum, cognitio rerum præteritarum. Has enim, ut dictum, per proprias species cognoscit Angelus, etsi non ut actu existentes.

24 Atque ex his etiam, quæ diximus, facile solui possunt omnia argumenta, quæ contra inditas species rerum singularium materialium obicit Scotus; præter ea quæ dub. secundo retulimus & dissolui-

mus; & de futuris contingentibus dub. seq. dicentur. Videri potest præter alios Gregorius de Valentia cit. quest. 8. pun. 2.

DVBIVM V.

An es quomodo Angeli naturaliter cognoscant futura, præsertim contingentia.

S. Thom. 1. p. q. 57. a. 3.

Præcipue difficultates, quæ contra doctrinam S. Thomæ de speciebus Angeli, & modo cognoscendi obiecta materialia singularia, à Scoto & aliis obiciuntur, peruntur ex cognitione futurorum, præsertim contingentium; horum enim absoluta & perfecta cognitio cum Angelis tribui non possit, videtur inde consequens esse, Angelum nec habere species omnium rerum naturalium congenitas; nec eas etiam adeo cum existunt, aut extiterunt, sine nouis speciebus cognoscere posse. Est igitur cum S. Thoma loc. cit. hæc dubitatio hoc loco explicanda; quod assertionibus sequentibus præstabimus; distinguendo nimirum inter rem ipsam futuram materialiter, & rem futuram, quæ futura est; & utriusque cognitionem in se, vel in sua causa; itemque inter contingentia mere naturalia, & inter contingentia libera.

Assertio I. Res omnes naturales, quæ futurae sunt, naturaliter cognoscere possunt Angeli abstractiue, & secundum suam essentiam; ita nimirum, ut non solum abstrahatur ab existentia earum, sed etiam à ratione ipsarum indiuidue determinata: quod est cognoscere naturas ipsorum secundum se, vel ut summum etiam, prout subsistant gradui & conditionibus indiuiduantibus confuse & indeterminate. Hæc assertio est communis Doctorum, quos referemus, & patet ex dub. præcedent. assert. 3. Ratio est. Quia Angeli habent species congenitas, omnium rerum naturalium aliquando existentium, adeoque etiam futurarum, ut ibidem dictum: Ergo per eas saltem cognoscere possunt essentias & quidditates earum: abstrahendo ab existentia, & ratione indiuidua particulari: est confundere simul etiam eas cognoscant, prout subsistant gradui & conditionibus indiuiduantibus indeterminate, puta his vel illis: quod eatenus quidem, ab eis fieri posse, facile intelligitur; quatenus nimirum in ipsa natura, vel etiam in aliis indiuiduis existentibus, velut medio cognito, intelligere possunt, etiam plura eiusmodi indiuidua, hæc vel illa esse possibilium; prout etiam vniuersim ab eis mere possibilium intelligi posse diximus.

Ut autem directe & determinate rationem indiuiduam futurorum cognoscant, etiam abstrahendo ab eorum existentia actuali, fieri non potest, ut recte etiam docet Albertinus infra; etsi contrarium sentiat Suarez lib. secundo, cap. vndecimo, numero 14. sic enim ipsam etiam futuriorem eorundem certe & determinate cognoscere: quandoquidem cum nulla entia mere possibilium in se directe cognoscant, eo ipso, quod futura, sub ratione indiuidua determinata, directe & in se cognoscere, scirent, ea non esse mere possibilium, sed plane aliquando

futu-

futura, quandoquidem euidenter scire possent, ea actu non esse, nec fuisse. Ad cognitionem vero directam essentia ipsorum, satis est, quod ea habuerit, aut habeat existentiam in aliis indiuiduis, præsentibus, aut præteritis eiusdem naturæ.

Dices. Quid si specifica essentia nunquam antea extiterit: nonne tunc saltem ex directa eius cognitione futuritio ipsa determinate scietur? Respondeo, assertionem procedere secundum consuetum ordinem rerum naturalium; quo modo nullæ sunt nouæ rerum species & essentia futura, quæ non antea fuerint: si tamen in aliquo casu ponatur contrarium, tum ob eam ipsam causam dicendum erit, eiusmodi naturam ab Angelo directe & in se, adeoque sine medio cognito, non cognosci; sed solum per modum entis mere possibilis, in aliquo medio cognito, ut si ex nouo & in naturali coitu, ponatur noua species animalis futura.

Assertio II. Nullum futurum ut futurum in seipso cognoscitur ab Angelo, adeoque nec per speciem, quæ directe & immediate representat ipsa ut futura. Ita S. Thomas cit. q. 57. a. 3. & communis omnium Doctorum, quos citabimus, cum Magistro in 2. d. 3. vel 7. Probat ex scriptura & SS. Patribus, qui hoc velut proprium, tribuunt Deo, quod ut loquitur Apostolus Rom. 4. v. 17. *voces vel cognoscit ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* hoc est directe, in se, ac velut per propriam speciem. Ratio à priori est. Quia futura cum in se nec habeant nec habuerint existentiam, non magis in se sunt cognoscibilia à creato intellectu, cuius cognitio natura sua ex obiecto pendet, quam pure possibilis, de quibus actum deb. præceden. assert. 9. quam rationem etiam indicat Sanctus Thomas artic. 3. ad 3. & 4. Ratio à posteriori est. Quia quoad hoc par ratio est omnium futurorum; siquidem omnia in hoc conueniunt, quod in sententiam penitus habent existentiam, & species Angelicæ ex se equaliter se habent ad omnia: est autem erroneum dicere, omnia futura ut futura posse in se & directe naturali virtute cognosci ab Angelis, ut dicitur: Ergo de nullo hoc affirmandum est; etiamsi rerum ipsarum futurarum species Angelis naturaliter indita sint.

Qua ratione autem fieri possit, ut futura determinate & directe non præcognoscant Angeli, cum tamen species ipsarum rerum futurarum habeant congenitas, dictum est dub. præced. Quia nimirum species ut directe & determinate sua obiecta representent, requirunt per modum conditionis, coexistentiam sui cum obiecto, præsentem aut præteritam; vel certe quia species directe non representant res nisi ut præsentem & existentem, idque tunc solum, cum existunt. Certe quidem ut futuras directe naturaliter representare non possunt, ob dictas causas.

Assertio III. Futura, quæ iuxta naturæ ordinem, constitutum à Deo, necessario eueniunt, certo ab Angelis præcognoscuntur in sua causa secunda, velut medio cognito; non quidem ut absolute euentura, sed quantum est ex vi causæ secundæ, nisi per causam primam extraordinarie impediatur. Hæc est mens S. Thomæ cit. artic. 3. ubi absolute affirmat, eiusmodi futura certo ab Angelo in sua causa præcognosci; quod iuxta sensum explicatum intelligendum. Ratio est, Tum quia Angeli præsentem

causam secundam quidditative & intuitiue cognoscunt. Ergo etiam euidenter in ipsis velut medio cognito cognoscunt id, quod ex vi eorum necessario futurum est. Tum quia nos ipsi etiam hoc modo quædam eiusmodi futura cognoscimus, v. g. Solem cras eritutum, futuras Belipes, & coniunctiones, seu aspectus astrorum; &c.

Quia tamen Deus omni creaturæ dominatur, ac solus ipse nulli legi ac necessitati subicitur, in administrandis huius variis creaturis, potest ipse etiam statas, & ex se necessarias certum creaturarum leges immutare, ut non semel accidit, v. g. tempore Iosue, Ezechie, &c. Et quia libera eiusmodi decreta Dei, de rebus futuris, naturaliter ab Angelis cognosci non possunt, hinc fit, ut nec de ipsa quidem futuritione absoluta eiusmodi rerum, absolute & omni ex parte certi esse possint, sed solum, quantum est ex vi causarum secundarum, & consueti ac connaturalis consensu diuini, ut dictum.

Assertio IV. Futura, quæ ex suis causis frequenter, & ut plurimum eueniunt, cognoscere potest Angelus in ipsis causis, velut medio cognito, per coniecturam, eodem modo, quo medicus cognoscit agitudinis euentum ex signis: & quidem tanto perfectius, quam medicus, quanto Angelus perfectius nouit & penetrat causas. Ita S. Thomas cit. artic. 3. & omnes Thomistæ ac Commentatores ibidem, nullo Doctorum dissentiente. Et vero assertio faciliem habet explicationem, de quibus eunque demum futuris euentis, siue mere naturalibus, siue liberis intelligatur: modo comparatio eorum fiat ad eas causas secundas, ex quibus non semper, nec necessario, sed solum frequenter, & ut plurimum, hoc vel illud futurum euenit. Ut si verum ponamus, quod nati sub hoc vel illo conuulsa syderum, sortiuntur naturam admodum cholericam, quæ frequenter ac ut plurimum (siquidem *subtorum* qui passionibus ducuntur, est *infinitum numerum*; *superum* verò, qui *astrum*, & *astrosum* in inclinationibus, suoque appetitu *dominantur*, exiguus,) iurgia & rixas ciere solet: vel quod hoc vel illo sydere oriente, seu in hoc planetarum concursu, tempus solet esse pluuium; poterunt Angeli probabiliter scire, ex vi causarum illarum, seu rixas & iurgia ab eo homine excitandas; seu pluias futuras, &c. In quo tamen genere Angeli beati, ne erroris periculo se exponant, nunquam absolutum elicient assensum, de hac vel illa re, ex vi eiusmodi causarum, absolute futura, sed solummodo assensum concipient modificatum, per modum quasi propositionis modalis, probabile esse, quantum est ex vi earum causarum, hoc vel illud esse futurum; in quo assensu nunquam ipsi falluntur, etiamsi id re ipsa postea non ita eueniat. Ratio verò assertionis est, quia & homines eo modo futura huiusmodi præcognoscere possunt; nec ea cognitio ob imperfectionem repugnat naturæ Angelicæ; saltem quando melior & euidetior modus naturalis ea futura cognoscendi non supererit, & moderatio superius dicta in assensu adhibetur; quamuis etiam sine hac moderatione esse possit, & sæpe sit in demonibus, etiam re ipsa cum errore coniuncta, ut suo loco dicitur, quæst. 6.

Assertio V. Futura quæ raro eueniunt, & ideo simpliciter causalia, aut fortuita dicuntur contingentia.

comparations etiam omnium suarum causarum naturalium simul, non possunt ab Angelo naturaliter villo modo cognosci. Ita S. Thomas quæst. 88. de verit. artic. 2. vbi dicit: *Cognitione naturali illa tantum per formas innatas futura præscire possunt Angeli, quæ in causis naturalibus sunt determinata, vel in una tantum causa, vel in collectione plurium. Quia aliquid est contingens respectu causa unius, quod respectu concursus plurium causarum est necessarium. Angeli autem omnes causas naturales cognoscunt. Unde quedam, quæ contingentia videntur, aliquibus causis eorum pensatis, Angeli ut necessaria cognoscunt, dum omnes causas ipsorum cognoscunt.*

In eodem sensum intelligendum est, quod absolute docet S. Thomas hic quæst. 57. art. 3. *ea quæ proueniunt ex causis suis, ut in paucioribus, penitus esse rationa: sicut essentialia & fortuita, ut bene exposuit Ripa ibidem: nec opus est hic aliqua distinctione inter contingentia libera & naturalia. Ratio est manifesta. Quia futura non cognoscuntur ab Angelo directe & in se, sed naturaliter quidem cognitione cognoscuntur ab Angelo, solum (siquidem cognoscuntur) in suis causis naturalibus, ex assert. 2. & 3. hæc autem contingentia futura nullo modo sunt cognoscibilia in suis causis naturalibus; cum respectu ipsarum æque possint & soleant non esse accessæ: Ergo hæc nullo modo sunt ab Angelo naturaliter cognoscibilia.*

Idem constat ex Scriptura, quæ hoc etiam sensu futurorum cognitionem, tanquam Deo propriam referuat. *Isai. 41. v. 23. Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum; & sciemus, quia Dixit estis. Et Isai. 46. v. 9. Ego sum Deus, & non est ultra Deus; nec est similitudo mei, annuntians ab exordio nouissima, & ab initio, quæ nondum facta sunt. Quod sæpe etiam ita tradunt Patres, & quidem etiam ex fide certum censetur, quoad contingentia futura libera: siue quæ à causis liberis pendent. Vnde Chrysostomus homil. 18. in Ioann. ait: *Certa prædictio futurorum immortalis diuinitatis Dei opus est. Et Origenes lib. 6. contra Celsum, dicit, Diuini sermonis characterem esse prædictionem futurorum.**

Quæ sit autem ratio, cur in Angelis non detur, aut dari possit species naturalis, (seu propria, seu aliena) eiusmodi futurorum contingentium, variè variè ratiocinantur; & Vasquez tandem disp. 207. cap. 2. & disp. 208. cap. 4. alijque recentiores nonnulli existimant, non posse huius rei rationem à nobis afferri ex Philosophia; sed constare solum de fide, ex Scripturis & reuelatione. Albertinus verò tomo 1. princip. 1. coroll. 12. num. 6. reiectis aliorum rationibus, non iam ipse assignat; quod nempe Angeli, non vt Deus, eminentem contineant eiusmodi futura contingentia. Quod ego ita magis declarandum existimo. Quia eo ipso, quod contingentia sunt, causaque secundæ ponuntur ad ea producenda adhuc indeterminata; nec in natura Angelis, nec in vlla causa naturali, qua tali, contineantur. Sicut autem se res habet ad esse, ita etiam ad representari: cum ergo futura contingentia non habeant vllum determinatum esse, nec in se, nec in sua causa; non possunt etiam naturaliter villo medio determinate representari.

Sed controvertitur inter Doctores, an posita assertio etiam locum habeat in futuris contingentibus solum liberis, seu quæ à causa libera dependent: an verò etiam in merè naturalibus, hoc est, quæ à nulla causa libera, sed solum à causis naturalibus dependent: & ideo solum sunt & dicuntur contingentia, quod à causis naturalibus naturaliter impeditibus, seu impediri solitis proficiantur; quod est querere, an dentur reipsa futura contingentia etiam merè naturalia, hoc est, quæ respectu omnium suarum causarum etiam merè naturalium, & seclusa omni causa libera agente, sunt contingentia, ita vt æque possint esse, ac non esse.

De qua re est triplex sententia. Prima absolute existimat, non dari futura contingentia respectu omnium suarum causarum; nisi libera, seu quæ à libera causa aliquo modo dependent: quare propositam assertionem solum habere locum putat in contingentibus liberis, aut quæ ab eis quomodocumque pendent; non autem in contingentibus merè naturalibus; quibus etiam animalium motus annumerantur: hæc enim in suis causis, vt & impedimenta eorum naturalia, putant isti non minus certo ab Angelis cognosci, quàm ea quæ dicuntur necessario euenire. Cum enim habeant causas ex se determinatas ad vnum, quas intumè pernoscent, & comprehendunt Angeli, non potest fieri, inquit, vt aliquid ab ipsis efficiendum nesciant. Nam si per aliam causam naturalem sunt impedienda, hoc ipsum habebunt exploratum. Ita docent Corduba q. 55. dub. 4. Vasquez disp. 207. cap. 2. Albertinus citat. 1. tom. Princip. 1. coroll. 12. numero 3. Suarez Metaph. disp. 19. sect. 1. num. 9. & hic lib. 1. cap. 9. post Alensem part. 2. q. 26. memb. 4. Durandum in 2. dist. 7. quæst. 3. num. 3. & dist. 3. q. 8. num. 9. Albertum dist. 7. art. 5. idemque probabile censet Richardus in 2. dist. 7. a. 2. quæst. 2. Idem videtur sentire Augustinus de diuin. dam. capite 5. & lib. 4. de Trinit. cap. 17.

Secunda sententia propositam superius doctrinam; simpliciter & absolute assertit ac intelligit, de omnibus contingentibus futuris, etiam naturalibus. Ita aperte docent Bonauentura in 2. d. 7. part. 2. a. 1. quæst. 3. Egidius eadem dist. quæst. 2. artic. 1. & tract. de cognit. Angel. quæst. 10. Heruæus dist. 7. a. 2. (vbi etiam ita S. Thomam intelligit) & Dionysius Carthusianus eadem dist. 7. vbi eam adeo veram existimat, vt oppositæ notam erroris inurat; eò quod püter eam damnatam in quodam articulo Parisiensis; (vbi etiam putauit Richardus loc. cit. nihilominus vtramque sententiam probabilem ratus) qui tamen solum Wicleffi errorem damnat, vt rectè Vasquez & Albertinus locis citatis. Idem ex recentioribus docent Bannes hic cit. quæst. 57. art. 3. qui oppositæ sententiæ audaciæ notam imponit, & Zumei ibidem quæst. 1. vbi ait: *Omnino sciendum esse omnibus, præter humanas operationes à libero arbitrio dependentes, esse pleræque alia futura contingentia; etiam relecta ad omnes suas causas secundas.* Idem planè significat alij, qui absolute & indiscriminatim loquuntur, in quibus S. Thomas hic quæst. 57. a. 3. & in 3. contingent. cap. 154. Ferrariensis ibidem, Caietanus cit. art. 3. Marsilius in 2. quæst. 7. Argentina in 2. d. 7. & Gregorius de Valencia quæst. 8. punct. 3. In ho-

rum ergo Doctorum sententia, euentus naturales, proueniens ex ipsis corporibus cœlestibus, qui nullo modo impediri possunt, vt sunt eclipses, & concursus seu aspectus syderum ac planetarum &c. certo ab Angelis cognoscuntur; alii vero procedentes ex causis inferioribus, quæ ab aliis per accidens impediri possunt, sola coniectura sciuntur. Eiusdem sententiæ videntur esse Athanasius lib. qq. q. 23. & Tertullianus in Apologetico.

13 Tertia sententia videtur media, quæ docet, futura contingentia causarum mere naturalium, ac ad vnum prorsus determinatarum, certo cognosci ab Angelis: causarum vero liberarum, aut saltem aliquo modo in agendo indifferentium, ac indeterminatarum (quibus isti animalia, pueros & amentes annumerant) non nisi per coniecturam cognosci posse, modo explicato. Ita Molina q. 57. a. 3.

Hæc res sane ambigua, & ad explicandum difficilis, proprie pendet nõ ex aliquo fundamento Theologico, sed Philosophico; an videlicet omnes causæ naturales secundæ, ad omnes suos effectus, in particulari & indiuiduo, plane sint determinatæ; an potius animalia, alique eiusmodi nonnullæ causæ, quandam habeant in agendo indifferentiam respectu certæ materiæ, vel obiecti: quod proprie Philosophorum est disputare. Interim vt meam breuiter sententiam exponam, sequentes assertiones statuo.

14 Assertio VI. Moraliter & regulariter loquendo. Angeli futura contingentia, quæ a causis secundis impedibilibus pendent, certo præcognoscere nõ possunt. Ita sentiunt omnes auctores secundæ ac terciæ sententiæ: nec reipsa dissentiunt auctores pro prima sententia citati. Ratio est. Quia omnes in hoc conueniunt, futura contingentia, quæ quouis modo a causâ libera & libere agente dependent, aut impediri possunt, ab Angelis certo sciri non posse; at vero constat reipsa nunc istarum causarum naturalium efficientiam plurimum & plerumque a libero arbitrio, saltem vt applicante; partim etiam vt a causâ morali, puta precibus & meritis piorum, intercessionibusque Sanctorum aliquo modo dependere: Ergo plerumque & regulariter loquendo, Angeli nihil certi de his scire naturaliter possunt. Minor declaratur. Quia constat, ad tempestatam mutationem seu conditionem, præter operam dæmonis, & opera humana libera; vt sunt V. G. incendia, & vastitates Vrbiũ ac Prouinciarum; copiosæ cædes & strages hominum, sordida ac immunda cohabitatio magnæ multitudinis, &c. quibus aer varie afficitur aut inficitur; multum sæpe conferre merita & demerita hominum: ex aeris autem & tempestatis varietate & conditione pendent alteratio & dispositio varia aliarum omnium causarum secundarum, siue de animatis, siue inanimatis loquamur. V. G. terra fertilitas, nutrimenta animalium, generatio horum vel illorum animalculorum; motus & affectus brutorum, &c. Quibus de causis non tantum varietas inducitur in his locis, quæ multum habitatione hominum frequentantur, sed etiam in locis remotioribus; quibus vel nubes & vapores abducuntur; vel ad quæ iidem deferuntur, &c. Potest ergo hæc velut moralis cuiusdam regulæ instar haberi, futura contingentia ab Angelis naturaliter sciri non posse.

15 Assertio VII. Angeli etiam si naturaliter & absolute possent omnia futura contingentia mere naturalia certo præcognoscere; quantum saltem est ex dispositione omnium simul causarum naturalium, inter se comparatarum, moraliter tamen & particulatim, ne sic quidem hæc cognoscunt. Ita sentio cum Authoribus secundæ & terciæ sententiæ. Probat & declaratur. Quia cum determinata horum futuritio, ab innumeris quodammodo causis cœlestibus & elementaribus directè vel indirectè dependeat, plane fit, vt Angeli nisi accuratè admodum, & non momentanea opera, attendant ad omnium causarum naturalium concursum, quantum saltem est ex vi naturæ, facillè possint in ijs dijudicandis decipi; vt omnes fatentur. Quo posito, ita ratiocinor: Aut enim sunt Angeli beati aut damnati. Si damnati; Ergo quia pleraque præcipitanter agunt, facillè etiam in his iudicijs ferendis decipientur. Si sunt beati, non se occupabunt rerum harum inanum operosa consideratione. Neutros ergo existimo, certo cognoscere, quot formicæ, v. g. iuxta naturæ cursum sint futura, ab hinc mille annis; & quoties quoquo versum hæ ipsæ sint mouendæ; quot etiam culices, muscæ, & vermes, hoc aut sequenti anno sint nascituri; & alia id genus.

16 Assertio VIII. Alias Physicè loquendo, verius existimo, omne agens naturale, positis omnibus ad agendum prærequisitis, esse ad agendum, certumque actionis modum effectumque determinatum; etiam si alias per cognitionem, vt bruta animalia, vel infantes, agant; nec habere per se propriam in agendo indifferentiam: ac proinde absolute etiam posse Angelos, omnia eiusmodi futura contingentia mere naturalia, saltem quantum est ex dispositione causarum naturalium, certo præcognoscere. Ita sentio cum authoribus primæ sententiæ. Ratio est. Quia hæc videtur esse ratio & definitio causæ naturalis, vt positis omnibus prærequisitis, necessario agat; & quidem etiam in particulari hunc vel illum effectum producendo, pro ratione circumstantiarum: hoc autem posito, cum Angeli naturales omnes causas earumque dispositiones mere naturales intimè pernoscant, certè poterunt, Physicè loquendo, si ad omnes simul causas, earumque contemperationem attendere velint, tandem scire, quid ex vi earum præcisè futurum esset, vel non esset, si per causas liberè agentes non forent impedienda: siquidem etiam si vna causa naturalis ab alia fortè sit impedienda, hoc ipsum nosse poterunt. Quare cum respectu eiusmodi futurorum contingentium causæ naturales, quantum est ex se, iam sint determinatæ, saltem mediatè, poterunt ab Angelis physicè loquendo, præcognosci. v. g. ex hoc vel illo aspectu syderum, simul cum omnibus causis secundis mere naturalibus comparato, scire poterunt; quando & quanta pluuia sit futura; ex hac scire possunt qualis terræ aërisque dispositio sit futura; hinc qui fructus, quæ & quot animalia ex terra progignenda, &c. semper hac conditione subintellecta, nisi causæ naturales a causis liberis impediuntur, seu quantum præcisè est ex concursu seu dispositione causarum, mere naturalium.

17 Nec obstant, quæ in contrarium obijciuntur argumenta, & fundamenta. Etenim 1. quod brutum inter duo pabula æqualia constitutum, ad alterum feratur; dico hoc non futurum indifferenter, sed determinatè pro varia eius tum interna dispositione vel imaginatione; aut externa æris ventique aspiratione, &c. Quod si omnia ponantur æqualia, casus erit Metaphysicus, in quo faciliè negari poterit, brutum quicquam eorum, ob defectum conditionis requisitæ, nimirum debitæ propositionis obiecti, operaturum, donec aliundè ab extrinseco determinetur. Nam ut ait Sanctus Thomas quæst. 57. a. 4. ad 3. *appetitus brutalis non est dominus sui actus, sed sequitur impressionem alterius cause, corporalis vel spiritualis.*

18 2. Siglobus igneus in centro terræ constituitur, dico eum sursum in omnes partes raptum iri; etiam ad minimas vsque sui, quantum naturaliter fieri potest, partitiones, donec tandem penitus dissolvatur & evanescat. Nec enim ob fugam corruptionis, naturalia agentia connaturales actiones suas præmittunt, ut in igne & fumo sursum ascendente videmus, etsi Suarez Metaph. loc. cit. putet non motum iri ob defectum conditionis ad agendum requisitæ.

19 3. Ut perfectum planum, in perfectum planum vitreum profusè viforme, lapidi itidem plano superpositum indiciat, casus metaphysicus est; attamen si admittatur, puto nihil eo casu contractum iri, quia non est maior ratio, cur in has potius quam illas partes diffingatur; & violentæ contractioni quantum possunt resistunt partes omnes; nec tamen superari omnes ab agente possunt; alioquin in omnes suas partes comminuendum esset vitrum, quod est impossibile. Idem in simili accidit, in quotidiano exemplo, dum ovum secundum longitudinem inter duas manus, quasi ad angulos rectos acceptum, & quamvis summa vi fortissimè compressum, nulla vi frangi potest.

20 4. Quod agentia naturalia, quoad indiuiduam rationem actionis & effectus, dicuntur agere determinatione diuina, id quidem primum ad propositum nil facit: quia non loquimur de effectu naturali, quatenus à Deo, sed præcisè quatenus à causa naturali dependet. Deinde principium illud, licet à Suarez loc. cit. Metaph. defendatur, minus tamen probabile videtur, & contra communem Philosophiam, secundum quam omnes cause naturales, cum omnibus suis circumstantijs, his vel illis, ad agendum applicatæ, ad suos effectus; etiam in particulari & indiuiduo sua natura determinatæ existimantur, ut etiam Vasquez, & alij docent. Sed de his rebus plura Philosophi.

D V B I V M VI.

An es quomodo Angeli naturaliter cognoscant actus internos mentis alienæ, seu cogitationes eorum.

S. Thomas 1. p. q. 37. a. 4.

1 PERTINET quidem etiam hæc quæstio ad cognitionem singularium, & quidem si ad humani cordis, aut interni sensus affectiones & apprehensiones respiciamus, materialium; sed quia specialem difficultatem continet, merito à S. Thoma seorsum, & in speciali articulo tractata est. Procedit autem quæstio præcipuè quidem de actibus internis intellectus & voluntatis, tam hominum, quam Angelorum; at vero propter rerum similitudinem & nonnullam connexionem, etiam ad actus imaginationis & appetitus sensitiui extenditur. Difficultas autem est, vtrum hæc per se, & neque locutione, neque vilo signo exteriori manifestata, cognosci ab Angelis naturaliter possint: nam si licui locutione congrua manifestentur; aut exteriori aliquo indicio se prodant, nullum est dubium, quin ab Angelis naturaliter cognosci possint, ut dicitur.

2 De qua re est prima sententia Heruæi in 2. dist. 8. quæst. 3. vbi docet, cogitationes cuiusvis alterius hominis, aut Angeli, cognosci posse naturaliter ab Angelo quolibet; hoc solum excepto, quod intensio- nis modum in his actibus nescit, ut videlicet in harum cognitione aliquid saltem soli Deo relinquere videatur. Sed quæ sententia defendi nullo modo potest; quia non solum in seipsa non cohæret; sed etiam principale assertum erroris periculo non caret, ut dicitur; vnde etiam Suarez hic lib. 2. cap. 22. num. 4. eam temeritatè arguit.

3 Secunda sententia est Durandi in 2. d. 8. quæst. 5. num. 10. qui non solum eam Heruæi sententiam, quoad priorem partem probabilem censet; sed & insuper addit (magis quidem consequenter sed auctiore errore) etiam ipsam actus intensio- nem ab Angelis naturaliter cognosci posse: ratus proinde, solius Dei proprium esse, omnes omnino cogitationes, tam futuras, quam præsentis seu præteritas cognoscere. Fundamentum autem vtriusque sententiæ est. Quia isti actus omnes sunt entia quedam naturalia: Ergo naturaliter cognoscibilia à creato intellectu perfectissimo, qualis est Angelicus.

4 Tertia sententia est, de facto quidem, Deo sic statuente, vel prohibente, nesciri ab Angelis eiusmodi cordium secreta, (cogitationes scilicet intellectus, & operationes voluntatis) ut Scriptura & SS. Patres inferius citandi docent: attamen natura sua illis ignota non esse, ob rationem dictam. Ita Scotus in 2. d. 9. quæst. 2. & in 4. d. 10. q. 8. Bassolis in 2. d. 9. quæst. 2. Lychetus quæst. 1. Ockam in 2. q. 20. & quodlib. 4. q. 13. Gabriel in 2. d. 9. q. 2. a. 2. & in Canonem Missæ lect. 3. r. Maior in 2. d. 9. q. 3. & Holkot in 2. quæst. 4. Differunt tamen à Scoto non nihil ceteri. Hi enim asserunt, omnibus Angelis, etiam bonis, eiusmodi secreta esse à Deo abscondita. Scotus autem solum malis eiusmodi secreta abscondita esse indicat.

5 Quarta sententia est Argentiniæ in 2. d. 7. q. 1. qui putat cognosci quidem ab Angelo cogitationes quoad simplicem apprehensionem; non verò quoad compositionem; hoc est, cognosci quidem, quid alius apprehendat, & de qua re cogitet; vtrum autem assensu, an dissensu, compositione affirmante, an negante de eo cogitet, naturali vi nescire. Atque in eundem etiam serè sensum docuit Egidius in 2. d. 7.

q. 2. art. 2. & tractatu de cognit. Angel. quæst. 11. scire quidem Angelos, qua quis specie intelligibili utatur, sed non quo modo, vel circa quid in particulari. Eandem opinionem probabilem censet Durandus loco citato.

6 Quinta sententia est Henrici quodlib. 3. quæst. 3. cognosci quidem naturaliter ab Angelis tum cogitationes cordium, non solum de quo obiecto sint, sed etiam utrum sint affirmaciones, an verò negaciones; tum affectus seu actus voluntatis, quoad substantiam; non tamen ex qua intentione proueniunt, seu ad quem finem cogitationes vel affectiones illæ dirigantur. Quæ, ut dicitur, nec tuto defendi possunt; nec inter se coherent: siquidem ipsa utriusque etiam intentio finis substantialiter est effectus seu actus voluntatis: quare & hanc sententiam, temeritatis arguit Suarez loc. cit. num. 6.

7 Sexta sententia est, cognosci ab Angelo naturaliter, tum cogitationes interioris sensus, seu phantasiæ, adeoque & motus appetitus sensitui; tum etiam cogitationes intellectus quoad substantiam & secundum se, seu quatenus sunt præcisè cogitationes talis obiecti; non tamen quatenus pendunt aut procedunt à voluntate. Ipsas autem voluntatis affectiones seu liberae sint, seu necessariae, dicunt isti nec quoad substantiam quidem ab Angelis per se & in se cognosci. Refert hanc opinionem Durandus loc. cit. eamque postea docuit Alphonsus Deza apud Vasquez disp. 210. c. 2. ubi hunc suum præceptorem laudat, eiusque sententiam etiam ipse velut probabilem tueri: quamquam simul addit, se nolle in re tam abstrusa, cuiquam præiudicare, sed potiùs aliorum doctiorum iudicio, quid verius sit, integrum relinquere, &c. Idem videtur dicere Zumel q. 57. a. 4. q. 1. ad 2. ubi ait, omnes operationes, præterquam operationes voluntatis liberae, manifestas esse Angelo, secundum suam substantiam, tantumque esse occultas intellectuales omnes, sensationes, & appetitiones, in quantum liberae sunt aut humanae. Inferius tamen ad 3. sentire videtur, tantum cogitationes connaturales Angelo, seu quæ ex necessitate naturæ consequuntur, alteri Angelo esse manifestas.

8 Sed vera & communis sententia affirmat, liberae cogitationes & affectiones mentis, quæ scilicet intellectu & voluntate peraguntur, naturaliter ac per se, nisi aliquo signo externo prodantur ac manifestentur, ab Angelo cognosci non posse: quam sententiam sequentibus assertionibus distinctè explicamus.

9 Assertio I. Apprehensiones & motiones potentialium sensituarum, etiam interiorum, ut imaginationis, & appetitus sensitui, si quidem secundum se spectentur, & non ut à voluntate reguntur aut pendunt, etiam in se ac directè ab Angelis cognosci naturaliter possunt. Hæc est communis sententia Doctorum, non solum quos hæcenus citauimus, sed etiam aliorum, quos pro assert. 5. citabimus: idque expressè docet S. Thomas hic q. 57. art. 4. ad 3. ubi ait: *Quia Angeli cognoscunt res corporales, & dispositiones earum, possunt per hæc cognoscere, quod est in appetitu, & in apprehensione phantastica brutorum animalium, & etiam hominum, secundum quod in eis quandoque appetitus sensitui procedit in actum, sequens aliquam impressionem corporalem, sicut in brutis semper est. Non*

tamen oportet, quod Angeli cognoscant motum appetitus sensitui, & apprehensionem phantasticam hominis, secundum quod mouentur à voluntate, & ratione. Quia etiam inferior pars animæ participat æqualiter rationem, sicut obediens imperanti, ut dicitur in 2. Ethic. Nec tamen sequitur, quod si Angelus cognoscit, quod est in appetitu sensitui, vel phantasia hominis, quod cognoscit id, quod est in cogitatione vel voluntate: quia intellectus & voluntas non subiacent appetitui sensitui & phantasia, sed potest eis diuersimode uti. Ita S. Thomas, quem sequuntur etiam Thomistæ omnes.

Et quamuis Sanctus Thomas in verbis citatis, significet, hæc solum cognosci ab Angelo per alias res corporales & dispositiones earum, velut per medium cognitum, verius tamen est, ea etiam in se & directè cognosci posse ab Angelo eo modo, quo supra dub. 2. & 4. vniuersim docuimus, easdem species inditas directè representare subiectum vnà cum suis accidentibus naturalibus & materialibus. Vnde etiam petitur ratio. Quia actus isti sunt actus materiales, qui & per corpus exercentur, & in corpore recipiuntur: sunt ergo obiecta eodem modo naturaliter cognoscibilia ab Angelo, sicut cætera accidentia naturalia & materialia.

10 Assertio II. Angeli naturaliter quoque cognoscere possunt, etiam in se ac quidditatiuè, tum species intentionales, tum habitus quoslibet naturales potentialium, seu in alijs Angelis, seu in hominibus, etiam si habens talem habitum nollet cognosci. Ita de speciebus expressè Sanctus Thomas citat. artic. 4. ad 2. & vniuersim Vasquez disput. 211. numer. 44. ex communi contra Marfilium in 2. quæstione 6. art. 2. cuius sententiam quoad habitus ex actibus liberis acquisitos, non improbabilem censet Albertinus infra. Ratio assertionis est, quia habitus isti sunt mera entia naturalia; nec ab his secreta cordium villo modo pendunt.

11 Assertio III. Sed & interni quoque actus intellectus & voluntatis naturaliter cognosci possunt ab Angelo, quando & quatenus seu locutione Angelis accommodata, de qua quæstione sequente; seu externis signis aut effectibus, (ut est etiam qualibet corporis actio vel immutatio, inde consequens, aut cum tali affectu coniuncta) vel etiam ipsis internis motibus seu actibus potentialium sensituarum produntur, aut in ijs relucunt: idque eo maiori vel minori certitudine, quo maiorem vel minorem habent hæc signa cum interno voluntatis affectu connexionem; tanto verò, quam nos homines perspicacius, quanto melius ipsi modos & rationes omnes particulares eiusmodi actuum seu effectuum norunt. Ita Sanctus Thomas citata quæstione quinquagesima septima, articulo quarto in corp. & communis Doctorum, post Hieronymum in illud Matth. 15. *De corde exeunt, &c.* & Augustinum libro de diuinat. dæm. cap. 5.

Neque id libro secundo Retract. capite trigésimo ipse retractat, sed solum specialem quandam modum eiusmodi notificationis, in dubiū vocauit, ut notat S. Thomas ibidem, nimirum per quædam signa sensibilia demonibus, & nobis occultis; Verba eius sunt: *In eius libri quoda loco, ubi dixi, demones aliquando & hominum dispositiones non solum voce prolatis, verum etiam cogitatione conceptas; cum signa quadam*

ex animo

ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscere: Rem dixi occultissimam audaciore asseueratione, quam debui. Nam peruenire ista ad notitiam demonum, per nonnulla etiam experimenta compertum est. Sed vitrum signa quadam dentur ex corpore cogitantium illis sensibilia, nos autem latentia, an alia vi & ea spiritali ista cognoscant, aut difficillime potest ab hominibus, aut omnino non potest inueniri.

Supposuit autem Augustinus in eo libro de diuinat. demon. demones habere corpora aërea, & sensus acutissimos; & ideo signa illa subtilia quæ à demonibus sentiri possint, etiam si nobis non pateant, excogitauit, vt notauit Suarez libro secundo capite vigesimo primo, numero secundo. Ratio autem assertionis est manifesta. Quia Angeli & signa illa externa, simul etiam cum motionibus internorum sensuum, vt dictum, optimè norunt: & nos ipsi etiam per externa signa sæpe internas mentis cogitationes & affectiones non improbabili ter perdiscimus.

12 Assertio IV. Probabile est, ipsos etiam internos actus intellectus & voluntatis, qui per se & ex sua ratione Angelis naturales & planè necessarij sunt, ab alijs Angelis etiam per se ac intuitiue cognosci: Secus est, si qui actus solum sint necessarij quoad specificationem, aut tantum per accidens. Primam partem docent Zumel hic citat. quæstione 57. articulo quarto. Albertinus tomo primo Princip. 1. Coroll. 10. punct. 1. & Thomistæ recentiores cit. artic. 4. & significat Sanctus Thomas ibidem, cum ait, ea, quæ ex voluntate sola dependent, vel quæ in voluntate sola sunt, soli Deo esse (in se) nota. Ex sola autem voluntate dependere, significat illud, quod à libera eius voluntate, nec obiecto scilicet, nec vllare externa ad hoc necessitante, dependet, sicut, inquit, cum aliquis habet habitum scientiæ, vel species intelligibiles in eo existentes, vitur eis, cum vult. Ratio est. Tum quia actus isti, habent se per modum quasi naturalium passionum; vt de naturali cognitione & amore Dei, ac sui, suo loco inferius dubio octauo, ex probabili sententia dicemus; adeoque sunt in genere non rerum liberarum & occultarum, sed naturalium & naturaliter ab Angelis cognoscibilem. Tum quia hoc ipso, quod naturaliter ab Angelis emanant, cognita essentia Angeli quidditatiue & intuitiue, non videntur posse latere.

13 Secunda pars, quoad actus solum necessarijs, secundum specificationem, est communis omnium, qui ita de actibus liberis docent, vt dicemus; & ratio est eadem: quia hi actus simpliciter liberi sunt: quoad actus vero per accidens solum necessarijs, etiam si necessarij sint quoad exercitium, vt sunt motus voluntatis primo primi, seu in deliberati, &c. videtur ex mente Sancti Thomæ loco citato, non solum quando in corpore vniuersim dicit, cogitationes prout sunt in intellectu, & affectiones prout sunt in voluntate, à solo Deo cognosci; sed etiam quia resp. ad 1. de statu beatitudinis loquens ait: Et tamen qualitatem mentis, quantum ad quantitatem gratiæ & gloriæ repræsentabit claritas corporis. Et sic vnus mentem alterius videre poterit. Si ergo à beatis Angelis quantitas gloriæ (extra visionem beatificam) non videtur in seipsa, sed solum in signo externo, idem videtur dicendum de actibus naturalibus per acci-

dens necessarijs, comparatis ad naturalem cognitionem alterius Angeli. Idem significant Zumel loco cit. item Gregorius de Valentia quæst. 8. punct. 4. & alij, dum vniuersaliter loquuntur; licet Albertinus loco citato, & Thomistæ recentiores etiam hæc per se ab Angelo vnoquoque cognosci posse existiment.

Ratio est. Quia sicut in genere & ordineentis, ita etiam in genere cognoscibilis, quodlibet est, & æstimatur, ex eo potius, quod est illi per se, quam ex eo, quod est illi per accidens: Ergo hoc ipso quod actus illi, de quibus loquimur, per accidens solum necessarij sunt, per se vero ac sua natura liberi, censendi sunt potius esse ex genere & numero secretorum cordis, quam naturalium rerum vel proprietatum. Accedit, quod quisque etiam merito velit eiusmodi osculta, ac sæpe vitiosa, quæ patitur, alteri per se non esse manifesta. Denique cum eadem sit entitas eiusmodi actuum, imò vnus & idem actus possit successiue liber esse & necessarius, vt omnes fatentur, non videtur probabile; eum in se prorsus inuariatum, intuitiue cognosci, cum necessarius; non item cum liber est, vt rectè etiam Vasquez loc. cit.

Verius est ergo, hæc non cognosci ab alio Angelo per se & in se; sed solum prout in causa, vel effectu, seu alio signo exteriori aliquo modo manifestantur, iuxta assertionem tertiã. Et tale signum etiam esse potest ipse habitus per aliquem actum acquisitus iuxta assertionem secundam. Neque tamen ideo actus etiam liberi, quia liberi, in eiusmodi habitu cognosci possunt; quia idem planè habitus ex actibus generatur, siue ij sint liberi, siue necessarij. Atque hanc assertionem quoad vtramque partem, video eodem planè modo traditam à Suarez hic libro secundo capite 22. numero vndecimo, vbi addit, de actibus voluntatis per accidens solum necessarijs, nec veram, nec probabilem sententiam esse, quod per se naturaliter ab Angelo cognosci possint.

15 Assertio V. At vero ipsos per se actus liberos alienæ voluntatis seu humanæ, seu Angelicæ, Angeli naturaliter cognoscere nullo modo possunt. Sensus est, non solum naturaliter non posse cognosci in se & quidditatiue, seu intuitiue, sed nec vllò modo, si per se spectentur; ita vt neque locutione, neque signo exteriori manifestentur. Ita docet Sanctus Thomas hic quæstione 57. articulo 4. & quæstione 16. de malo art. 8. & quæst. 8. de verit. a. 13. & 3. cont. gent. capite 154. Ferrariensis ibidem, Caietanus & Thomistæ omnes hic cit. art. 4. Alensis 2. part. quæst. 26. memb. 3. Bonauentura in 2. d. 8. part. 2. art. 1. quæst. 6. Richardus art. 2. q. 4. Capreolus quæst. 1. art. 1. Ariminensis in 2. dist. 9. quæst. 1. Marfilus in 2. q. 6. a. 2. item Gregorius de Valentia q. 8. punct. 4. Molina hic q. 57. art. 4. Vasquez disp. 209. cap. 3. Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 10. Suarez Metaph. disp. 35. sect. 4. num. 5. & hielib. 2. cap. 21. qui etiam censet, esse, de fide, eos actus naturaliter non posse in se certò & euidenter ab illis cognosci, nisi ab habente manifestentur; quod etiam tradit Gregorius de Valentia loco citato.

16 Probatur primò ex Scriptura, quæ id Deo velut proprium tribuit. 3. Reg. octauo, versu 39. &

2. Paralip. 6. v. 30. *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Iob. 16. versu 20. *Ecce testis meus, & confisus meus in excessis.* Psal. 7. v. 10. *Scrutans corda & renes Deus.* Psal. 43. v. 22. *Ipsè enim cognovit abscondita cordis.* Sap. 1. v. 6. *Quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator.* Ierem. 17. v. 9. *Pravum est cor hominis & inscrutabile; & quis cognoscet illud? Ego Dominus, scrutans cor, & probans rems.* I. Corinth. 2. v. 11. *Vivus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & c. & discretor cogitationum & intentionum cordis. Et non est villa creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.*

17 Secundo probatur ex Patribus. Origenes libro primo in Iob, ad illa verba, *Circuivi terram*, ait, *nescire demonem ea, quæ in corde atque animo tractantur.* Cyrillus libro secundo in Ioana. capite decimo nono. *Nulli alij, sed divini, et tantummodo naturæ Prophetæ attribuit illud, scrutans corda & renes Deus.* Chrysostomus homil. 30. in Matthæum. *Solus est Dei, mentem atque animos hominum cognoscere.* Hieronymus in illud Ierem. 17. *Pravum est cor hominis*, ait: *Einc discimus, quod nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus Deus.* Athanasius quæst. 27. ad Antiochum. *Præcisus rerum & cordum cognitor solus est Deus. Nec enim Angeli cordis abscondita, vel futura videre possunt.* Item Gennadius de Eccles. dogm. capite 81. *Internas anime cogitationes diabolus non videre, certi sumus.* Idem habet Augustinus libro decimo Confess. cap. 2. & in Psal. 7. & 141. & Callianus Collat. 7. cap. 13.

18 Tertio probatur ratione: quamvis enim eius rei causam, ex ipsa rei natura, reddere difficillimum sit, ita ut affirmet Valquez eam nesciri; tamen ratio Sancti Thomæ non est mala; quam ita mihi videtur rectè exposuisse Caietanus & Bannes citat. articulo quarto, & Albertinus prim. part. coroll. 10. numero decimo quarto. Intellectus Angelicus tantum habet facultatem naturalem ad ea cognoscenda, quæ pertinent ad ordinem naturæ; sed cogitationes & volitiones liberæ non sunt eiusmodi; cum dependeant solum à causâ liberâ; quæ proinde pertinent ad ordinem quandam superiorum exemptum ab ordine naturæ: Ergo, &c. His accedit causa moralis. Quia ad decentem gubernationem, & subordinationem liberorum agentium inter se, planè spectabat, ut eiusmodi motiones cordium essent occultæ, nisi manifestarentur. Cum ergo species Angelicæ non profuant ex essentia Angeli, rectè & convenienter naturæ Angelicæ Deus eiusmodi cogitationum species vel non indit priusquam manifestentur; vel certe, quod verius est, earum usum quoad hæc obiecta dependere voluit à voluntate alterius Angeli, ut à conditione, ut rectè Valentia loco citato, & in simili dictum de cognitione futurorum dubio præcedenti, & pluribus dicitur quæstione sequenti dubio primo, etsi Suarez capite vigesimo tertio & 24. priori solum rationi insistat.

19 Assertio VI. Idem dicendum de actibus intellectus sua natura liberis in Angelo. Ita Sanctus Thomas hic cit. quæsti 57. art. 4. & omnes pro præcedenti assertionione citati. Est contra sextam sententiam superius relata: & colligitur ex citatis Scrip-

turæ & Patrum testimonijs; quæ generaliter ferè de cordium & mentium secretis loquuntur; nonnulla etiam apertè de cogitationibus mentis. Ratio est. Tum quia tam secundum entitatem, quam mores, par est ratio actuum intellectus & voluntatis; maxime cum secreta cordium in actibus consilij & iudicij practici potissimum consistant. Tum quia ex intellectu aduertentia, seu cognitione ac dispositione dependet libertas ac necessitas actuum voluntatis, aliorumque qui ex voluntate dependent. Cum ergo certum sit, nec actus internos voluntatis, nec etiam aliarum potentiarum, quatenus à libera voluntate dependent, cognosci posse naturaliter ab Angelo; necessariò fatendum est, internam intellectus dispositionem, & actus, per se naturaliter ab Angelo cognosci non posse: Aliàs dicendum esset, naturaliter scire Angelum, quoties motus pravi appetitus sensitivi in homine indirectè saltem voluntarij, adeoque peccata essent.

20 Nec obstat, quod cõmunitet dici solet, utrumque tam bonum, quam malum Angelum, qui vnicuique homini assistunt, scire & notare, ad Christum Iudicem deferenda, omnia peccata etiam occulta & interna hominis. Id enim Angelis bonis, siue per specialem revelationem Dei, siue per pervisionem beatificam rectè convenire potest: malis verò id non tribuendum, nisi quatenus ex signis externis de secretis cordium iudicare possunt, ut assert. 3. dictum; quamvis cum Spiritus illi temerarij sint, in eo iudicio sæpe decipiantur, ut in simili dictum dub. præced. Nec verò ex solis phantasmatis certò potest cognosci, quid ratio aduertat, quia ex eisdem phantasmatis ratio nostra in diversa sentit cogitando, ut dixit S. Thomas q. 8. de verit. a. 13. ad 4.

21 Atque ex his colligitur, primam, secundam, & quintam sententiam ex superius relatis, non satis esse tutas; cæteras verò non admodum conformes Scripturæ & Patribus, partim nec rationi; ut rectè Gregorius de Valentia & Suarez lib. 2. cap. 22. alijque recentiores citati.

D V B I V M VII.

De obiecto Cognitionis Angelicæ, respectu obiectorum supernaturalium.

S. Thomas 1. p. q. 57. a. 5.

1 Omissis varijs disputationibus, quas in particulari hic multi instituunt, de hoc vel illo fidei mysterio, doctrinam huius loci breviter sequentibus assertionibus comprehendimus.

1 Assertio I. Res seu effectus supernaturales solum quoad productionis modum, eò quod fiant præter naturæ ordinem, & supra vires agentis naturalis, cum tamen interim in se sint ordinis naturalis, adeoque formæ quædam sua natura producibiles ab agente naturali, ut est verbi gratia illuminatio cæci, mortuus resuscitatus, lumen in aère productum, absque corpore lucido, &c. possunt, cum existunt, naturaliter & intuitivè ab Angelis cognosci. Ita recentiores citandi, post Durandum 4. dist. 10. q. 4. ex communi. Ratio est, Quia hoc ipso, quod sunt res &

effectus in se ac intrinsece plane naturales, spectant ad obiectum naturalis scientiæ Angelorum, iuxta dicta dub. 4. Quomodo tamen non ideo semper ipsum etiam eius productionis modum cognoscant Angeli naturaliter, fusc persequitur Suarez lib. 2. cap. 30.

2 Assertio II. Res supernaturales quoad substantiam, quæ secundum se scilicet sunt supra debitum & exigentiam omnis subiecti creati vel creabilis, non possunt ab Angelis naturaliter, hoc est, absque diuina reuelatione, certo cognosci, nec in particulari, nec in genere; neque secundum esse actualis existentiæ, neque secundum esse possibile. Ita S. Thomas hic cit. q. 57. a. 5. & communis Doctorum, dum absolute asserunt, mysteria gratiæ supernaturalia, non posse ab Angelo naturaliter cognosci; in specie vero ita docent Molina ibid. a. 5. Gregorius de Valentia q. 8. pun. 4. Vasquez disp. 214. cap. 2. Albertinus tam. 1. princip. 1. coroll. 13. pun. 1. Suarez hic lib. 2. c. 29. & 30. quicquid dixerint Aureolus in 2. d. 9. & Henricus in sum. artic. 33. q. 2. Et procedit hæc assertio tum de cognitione quidditatiua & propria ipsius mysterii, seu intuitiuam, seu abstractiuam dixeris; tum etiam de qualibet cognitione certa, (quicquid sit de coniecturali & incerta) habita solo lumine, & ex principiis naturæ, adeoque prorsus independentem ab omni reuelatione. Neq; ab hac assertione ita generatim posita dissentit Scotus, de quo assert. seq.

3 Ratio est. Quia res eiusmodi, sicut in se, & quoad suum esse, ita etiam quoad cognosci (quod ex suo genere sequitur conditionem ipsius Esse) sunt supra omnem naturam creatam. Addit S. Thomas ibidem etiam aliam rationem. *Quia hæc mysteria gratiæ, inquit, ex pura Dei voluntate dependent. Si autem vnus Angelus non potest cognoscere cogitationes alterius ex voluntate eius dependentes, multo minus potest cognoscere ea, quæ ex sola voluntate Dei dependent. Et sic argumentatur Apostolus 1. Cor. 2. Quæ sunt hominibus nemo nouit, nisi spiritus hominibus qui in ipsis est: ita & quæ sunt Dei nemo nouit, nisi spiritus Dei.* Sed hæc ratio difficilis est, & vt summum hoc solum probat, ab Angelo non posse naturaliter cognosci actuale existentiam eiusmodi mysteriorum, absque Dei reuelatione. Tale vero secundum omnes est mysterium Trinitatis, de quo speciatim actum supra disp. 4. q. 1. dub. 2. Tale est etiam mysterium Incarnationis, saltem si spectetur ex parte ipsius Verbi subsistentis in humana natura; de quo plura in 3. parte. An vero talia sint etiam res quædam creatæ, mox dicetur.

4 Assertio III. Res eiusmodi intrinsece supernaturales, non tantum sunt mysteria fidei increata, sed etiam modi & accidentia quædam creatæ. Ita communis Doctorum locis citatis, contra Scotum, quæstione prima prolog. & in 4. distin. 10. quæstion. 8. Bassolem quæstione quarta, articulo tertio, Ockamum in 4. quæstion. 5. artic. 3. Gabrielem in Can. lect. 43. Tartaretum in 4. d. 10. qui sentiunt, omnia mysteria gratiæ, postquam facta sunt, posse ab Angelo intuitive videri virtute naturali: existimantes videlicet, ea omnia solum esse supernaturalia quoad modum, non autem quoad substantiam, vt pluribus persequitur Albertinus loc. citat. Vbi speciatim singula mysteria gratiæ percurrunt,

ordine probat, tam mysteria gratiæ, quæ sunt absolute realitates, vt sunt lumen gloriæ, visio beatifica, ipsa gratia, & habitus, actusque virtutum, quæ illam consequuntur; quam alia quædam mysteria, quæ sunt modi perum naturalium, vt est vnio Hypostatica Humanitatis Christi cum Verbo, ex communi; item præsentia indiuisibilis corporis Christi sub speciebus panis, & modus positiuus perse existendi accidentium in Eucharistia, si quis detur, (secus est de panis desitione) esse intrinsece supernaturalia; quod etiam ex communi docet Suarez citat. cap. 29. et si quoad duo vltima repugnet Vasquez citat. disputat. 214. cap. 4. qui etiam in 1. 2. disputat. 21. capit. 2. non recte, nec conuenienter his, quæ hic docuerat, sentit, ratione naturali posse demonstrari, visionem beatam, quamuis intrinsece supernaturalem, esse possibilem; vt recte Suarez ibidem a numero 25. Sed de his rebus sigillatim non est hic disputandi locus. Satis est generalem hæc doctrinam breuiter proposuisse.

5 Ratio vero assertionis est. Quia loquendo de accidentibus (substantiam enim creatam intrinsece supernaturalem impossibile esse, ex disputat. 2. quæstion. 6. dub. 3. supponimus) res intrinsece & quoad substantiam seu ipsam entitatem supernaturalem est, & recte dicitur, quæ non solum quoad modum suæ productionis, aut respectu certi alicuius agentis aut subiecti, sed secundum se, & entitatem, quoque suam, & respectu cuiuslibet subiecti, vel agentis, excedit omnem vim, & debitum seu capacitatem nature: ita vt non solum nulla vi creata produci possit, sed nec vlli etiam subiecto connaturalis, seu connaturaliter debita esse possit; talis vero est non solum vnio hypostatica, sed etiam actus & habitus virtutum Theologicarum, aliarumque virtutum infusarum, &c. vt suo loco in 1. 2. docetur, & nunc adeo competum est, vt in dubium vocari vix possit. Idem de visione beatifica docuimus supra. disputat. 2. quæstion. 6. dub. 3. Sed quamam ratione hæc mysteria ab Angelis cognoscantur, aut cognosci possint, restat sequentibus assertionibus explicandum.

6 Assertio IV. Cognoscunt Angeli ea mysteria gratiæ intrinsece supernaturalia supernaturaliter, & in primis quidem illi, qui beati sunt, visione beatifica. Ita S. Thomas hic quæst. 57. artic. 5. vbi expresse ait: *Est autem et alia Angelorum cognitio, quæ eos beatos facit, quæ vident Verbum, & res in Verbo.* Et hæc visione cognoscunt mysteria gratiæ, non quidem omnia, nec æqualiter omnes, sed secundum quod Deus voluerit eis reuelare, secundum illud Apostoli 1. Cor. 2. *Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum; ita tamen quod superiores Angeli perspicacius diuinam sapientiam contemplant, plura mysteria & altiora in ipsa Dei visione cognoscunt, quæ inferioribus manifestant eos illuminando.* Hæc S. Thomas, eademque est communis Doctorum sententia, iuxta ea, quæ de hac re docuimus supra. disput. 2. q. 6. dub. 8. quicquid nonnulli negauerint, res creatas in Verbo vel per beatificam visionem cognosci, quos ibidem refutaui.

7 Vnde simitur etiam ratio; quia etiam homines ea mysteria gratiæ per visionem beatificam cognoscunt; & quidæ omnia, (loquendo de generibus singulorum) quæ hic per fidem credimus. Quare quod S. Thomas

loc. cit. ait, non cognoscere omnia, intelligendum est, vel de singulis generum, v. g. de singulis mysterijs Eucharistiæ, quæ in terra celebrantur, aut singulis iustificationibus, siue sanctificationibus hominum in particulari; vel de mysterijs gratiæ possibilibus, vltra ea, quæ nunc re ipsa operatus est Deus.

8 Assertio V. Omnes etiam Angeli eiusmodi supernaturalia quædam gratiæ seu fidei, speciatim verò Incarnationis, & Trinitatis mysteria cognouerunt olim statim à principio suæ creationis, cum adhuc viatores essent, per superhaturalem fidei cognitionem. Ita Sanctus Thomas ibidem in corp. & ad 1. & quæst. 64. articulo 1. & in 22. quæst. 2. art. 7. quanquam expressè quidem de Angelis malis nihil asserat; sed est ratio omnium. Idem docent cæteri Theologi communiter apud citatos, post Augustinum libro quinto de Genes. ad lit. cap. 19. & significat Apostolus 1. Timoth. 3. versu decimo sexto, ubi dicit, *Angelo apparuisse magnum illud sacramentum pietatis*, tamen quidam Patres apud Valquez disputatione 215. capite 2. significant, Angelos mysteriū Incarnationis ab initio non cognouisse. Ratio est. Quia omnibus viatoribus, qui propria voluntate gloriam consequi debent, necessaria est fides; & quidem eorum potissimum mysteriorum fidei, quæ sunt principium quoddam & origo omnis salutis, vt sunt Sanctissima Trinitas, & Verbum Incarnatum. Neque tamen ideo statim Angeli cognouerunt mysterium Incarnationis, etiam quoad circumstantias particulares, vt quod in carne passibili, propter homines redimendos, &c. futurum esset: sed de particularibus eiusmodi circumstantijs postea primum sunt edocti, vt ex Esai. 63. v. 1. & Dionysio cap. 7. cæl. hierarch. rectè notauit S. Thomas hic cit. q. 57. a. 5. ad 1. & suo loco in 2. 2. de fide docetur.

9 Assertio VI. Probabile est etiam, Angelos beatos cognoscere hæc mysteria fidei per scientiam infusam; & quidem ea, quæ merè creatæ absoluteque entitates sunt, per proprias species; non quidem ab initio beatitudinis congenitas; sed post statum beatitudinis infusas; idque etiam non simul, sed successiue; prout successiue hæc illis nonnunquam reuelantur: præsertim quæ ad particulares facti alicuius circumstantias pertinent. Hæc assertio colligitur ex S. Thoma cit. quæst. 57. art. 5. dum in verbis citatis ait, superiores Angelos *plura* eiusmodi obiecta cognoscere, quæ inferioribus manifestant, eos illuminando. Et mox subiungit: *Eorum etiam mysteriorum quædam à principio suæ creationis cognouerunt; quædam verò postmodum secundum quod eorum officijs congruit, edocentur.* Et resp. ad 1. dicit, ipsos etiam superiores Angelos, quædam postmodum didicisse, iuxta Dionysium cit. cap. 7. cæl. hierarch. Et quæst. 106. art. 1. & 4. vniuersim docet, Angelos inferiores illuminari à superioribus, idque præcipue circa eiusmodi diuinorum mysteriorum cognitionem. Quod etiam docet Sanctus Dionysius cap. 4. 5. & 8. cæl. hierarch.

10 Ex quibus etiam sumitur ratio. Quia negari non potest, vt dictum, Angelos etiam beatos multarum rerum supernaturalium cognitionem acquirere, per nouas reuelationes & illuminationes, nec tamen potest dici, res eiusmodi cognosci per cognitionem

beatificam, quia hæc est immutabilis, vt dictum disputatione 2. quæst. 6. dub. 10. & speciatim de Angelis docet etiam S. Thomas quæst. 62. art. 9. Debent ergo cognosci in proprio genere, adeoque per scientiam infusam, & per species de nouo infusas; cuiusmodi scientiam etiam habuit Christus, vt suo loco docetur.

11 Nec obstat quod S. Thomas cit. q. 57. a. 5. significare videtur, Angelos proficere in ipsa scientia, seu cognitione beata, per quam dixerat, eos cognoscere hæc mysteria. Nusquam enim dicit, nec sentit, eos in ipsa scientia beata proficere; sed generatim docet, eos quamuis iam beatos in cognitione quoque horum mysteriorum proficere, &c.

12 Assertio VII. Sed & facta ac supposita iam reuelatione, possunt & Angeli (etiam mali) & animæ separata naturaliter, seu viribus naturæ, aliqua eiusmodi mysteria cognoscere, cognitione abstractiua, euidenti, & per species alienas, quæ nituntur experientia, seu euidentiæ Dei reuelantis. Ita ex communi Suarez hic libro 8. capite 6. à numer. 8. & libro 2. capite 33. numero 24. Colligitur ex illo Iacobi 2. versu decimo nono. *Dæmones credunt, & contremiscunt.* Ex quibus verbis ita licet argumentari. Dæmones habent imperfectum aliquem assensum fidei de rebus supernaturalibus; at verò assensus iste non est supernaturalis; nec etiam est spontaneus, quoad specificationem actus; alioqui facile dissentirent, pro eo, quod in Deum, & res diuinas feruntur odio & contempu: Ergo est necessarius, saltem quoad specificationem; Ergo nititur quodam euidentiæ; non ipsius rei in se, vt patet; Ergo reuelantis.

13 Ratio est. Quia tam dæmones, quam animæ damnatae, euidenter sciunt, se à Deo esse damnatos, & supernaturali beatitudine seu visione Dei, ad quam conditi erant, priuatos: Ergo habent euidentiæ de ea re, saltem in reuelante. Item multi damnati euidenter sciunt, se à Deo damnatos propterea, quod hoc vel illud v. g. fidei mysterium non crediderint: Ergo rursus naturaliter cognoscent aliquo modo ea mysteria fuisse à Deo reuelata. Denique ipsa damnatio siue spectetur secundum poenam damni, siue secundum poenam sensus, est res aliquo modo supernaturalis; cum ergo eam naturaliter cognoscant damnati, necessariò fatendum est, eos posse naturaliter aliquo modo eiusmodi mysteria cognoscere, & imperfecto assensu credere.

14 Dices. Assensus qui nititur euidentiæ reuelantis, non minus videtur perfectus, aut supernaturalis, quam qui nititur reuelatione obscura: sed hic assensus semper ac necessariò est supernaturalis, vt suo loco de fide docetur: Ergo, &c.

Respondeo, negando maiorem. Quia vt aliquis certò & euidenter cognoscat & assentiatur reuelationi seu attestatiōi Dei euidenti, id vniuersim ex suo genere non excedit vires naturæ, siue intellectus: at verò vt quis assensu certo & infallibili assentiatur reuelationi Dei obscuræ & ineuidenti, id planè excedit vires ac naturam intellectus; potest ergo assensus prior esse naturalis; sicut & obiectum ipsum formale naturale quodammodo est; posterior verò non item.

Nec obstat primò, quod assensus evidenti reuelatione nixus, in Prophetis, & Apostolis fuit supernaturalis. Diuersa enim ratio est Prophetarum & Apostolorum: non solum quia in his assensus reuelationis ex pia applicatione voluntatis ad eius actus exercitium processit; sed etiam, quia ipsi, spectando peculiarem modum reuelationis evidētis, indigebant ad eam reuelationem cognoscendam, eleuatione intellectus per lumen supernaturale: cum tamen demones ad euentiam illam diuinæ reuelationis cognoscendam, ipsa quodammodo experientia, seu memoria naturali rerum præteritarum vel inuiti cogantur.

16 Nec secundò refert, quod entitas reuelationis evidētis, utique non minus præstans & perfecta est, quam reuelationis obscuræ: quia supernaturalitas huius obiecti non sumitur ex entitate absoluta ipsius reuelationis, sed ex proportione, quam sub ratione intelligibilis habet ad intellectum. Sicut etiam ipse Deus, etsi per se ac intrinsicè utique sit. Eas, ut ita dicam, supernaturalissimum, tamen in quantum est vnus, & ut auctor & finis naturæ, habet rationem obiecti naturalis; non autem vt est trinus, vel author & finis ordinis supernaturalis. Eadem ratione potest DEI substantia aliquo modo naturaliter cognosci; & tamen vnio eius Hypostatica cum Verbo; aut etiam existentia Christi sub sacramento naturaliter & sine reuelatione non potest cognosci.

17 Fatendum est tamen, aliquod esse discrimen inter res creatas, & inter Deum autorem creaturarum; quia supernaturalitas Dei, in ordine ad cognitionem non sumitur ex intrinseca ipsius entitate & substantia vt dictum; sed ex proportione in ordine ad intellectum; quod pariter etiam de diuina reuelatione dicendum videtur: at verò aliarum rerum seu accidentium supernaturalitas, etiam per modum obiecti, & respectu intellectus sumitur ex ipsa intrinseca, & vt ita dicam, entitatiua supernaturalitate earundem, vt diximus. Et ratio diuersitatis est. Quia DEVS, licet intrinsicè secundum suam entitatem sit planè supernaturalis, tamen per effectus suos, qui ab illo necessariam habent dependentiam, naturaliter obijciuntur facultati intelligendi: at verò accidentia supernaturalia nec per se & suam entitatem, eo ipso, quod supernaturalia sunt; nec per effectum aliquem naturalem; siquidem nullus effectus naturalis per se à re vel causa supernaturali dependet, vilo modo naturali vi intelligendi obijciuntur. Quod discrimen etiam insinuauit Suárez hic libro 2, citat. capite 29 à numero nono.

D V B I V M V I I I.

*De modo Cognitionis Angelicæ:
an scilicet ea cognitio sit semper in actu secundo; & an possit esse plurium obiectorum*

simul; an sit discursiua; an etiam habitualis; aut erroris obnoxia.

S. Thomas I. part. q. 58. aa. 7.

Agit Sanctus Thomas de hac re, tota questione 58. citata; & verò possunt omnia attributa cognitionis Angelicæ ad quinque capita in titulo dubitationis proposita reuocari. Nam quod præterea artic. 6. & 7. speciatim quærit Sanctus Thomas, an cognitio Angelica possit etiam dici matutina & vespertina, & qua ratione hæc cognitiones inter se differant, non habet opus peculiari explicatione; siquidem hæc de re, per comparisonem ad beatos, in genere, actum est iam supra disputatione 2. quæst. 6. dub. 8. De cæteris ergo solum attributis aliquot assertionibus agendum.

Assertio I. Intellectus Angeli nec est in potentia, quoad spectantia ad actum primum intelligendi ea, quæ naturaliter cognoscit; nec vnquam est in nuda potentia, respectu actus secundi; siue loquamur de cognitione supernaturali visionis beatificæ in beatis; siue de cognitione naturali. Ita S. Thomas cit. quæst. 58. art. 1. qui ex Aristotele lib. 3. de anima text. 8. & 8. Physic. text. 3 2. notat, intellectum dupliciter posse esse in potentia; vno modo; sicut ante addiscere & inuenire, id est, antequam habeat habitum scientiæ, seu species intelligibiles, ad actum scientiæ requisitas: alio modo, sicut qui iam habet habitum scientiæ, sed non considerat; quod est dicere, vel respectu alicuius spectantis ad actum primum intelligendi, vel respectu ipsius actus secundi, vt in assertione diximus. Eadem est communis sententia Doctorum, quos assert. sequenti referemus.

Ratio primæ partis est; quia Angelus habet species ad naturalem cognitionem requisitas, ab ipsa creatione inditas, vt dictum dub. 2. habitus autem cognoscitiui naturalis non est capax, vt dicitur assert. 7. Ergo quantum ad actum primum attinet, nihil penitus Angelo deest, quod ad naturalem eius cognitionem requiratur; quicquid Scotus, & ex parte Suarez, aliique relati cit. dub. 2. 4. & 5. dixerint, species etiam rerum naturalium, aut omnium, aut aliquarum, ab Angelo acquiri; quos ibidem refutauimus.

Confirmat idem Sanctus Thomas etiam à simili. Sicut enim corpora caelestia, inquit, non habent potentiam ad esse, quæ non sit completa per actum; ita caelestes intellectus, scilicet Angeli, non habent aliquam intelligibilem potentiam, quæ non sit totaliter completa (respectu naturalium obiectorum) per species connaturales eis. Et mox addit, diuersam esse quoad hoc rationem cognitionis supernaturalis. Nam quantum ad ea, inquit, quæ eis diuinitus reuelantur, nihil prohibet intellectus eorum esse in potentia: quia sic etiam corpora caelestia sunt in potentia quandoque, vt illuminentur à sole.

Secunda pars, quoad visionem beatificam, est extra controuersiam, quia hæc visio est perpetua & inuariabilis: Quare ad cognitionem Verbi, inquit S. Thomas, & eorum, qua in Verbo videt, intellectus Angeli nunquam est in potentia; quia semper actu inuenitur Verbum. &

ca. quæ

ea qua in Verbo videt. In hac enim visione eorum beatitudo consistit. Beatitudo autem non consistit in habitu, sed in actu, ut dicit Philosophus 1. Ethic. capite 8. Quod notandum est, contra quosdam, qui dixerunt, beatos non omnia statim ab initio videre, quæ in Verbo vident, quos refutauimus supra disp. 2. q. 6. dub. 10.

Tertia pars, de cognitione naturali, insinuat à S. Thoma ibidem, cum docet eatenus tantum esse in potentia respectu naturalis cognitionis, quatenus non omnia, inquit, quæ naturaliter cognitione cognoscit, semper actu considerat. Et resp. ad 3. vniuersim ait, intellectum Angeli non sic esse in potentia, quod sit absque actu. Idem expressè docet lib. 2. contra gent. cap. 97. & in alijs locis, ut dicitur assert. seq. ex qui etiam magis confirmabitur hæc assertio. Ratio verò communis est. Quia naturale agens, semper, quantum potest, fatigat, ut perfectionem suam naturalem obtineat: actus verò naturalis intelligendi est naturalis quædam perfectio Angelici intellectus; ergo Angelus quoad potest, semper in hoc incumbit, ut hac perfectione non destituatur. Potest autem, si velit, semper hanc perfectionem obtinere; nec enim vi homo fatigatur, aut somno vel morbo, alijsue modis impediti potest, quo minus actu semper aliquid intelligat. Deinde anima rationalis nunquam omnino ab omni actu cessat; semper enim saltem vegetationis, aut respirationis actum exercet. Ergo nec Angelus, qui magis actiuus est, ab omni omnino actu naturali potest cessare. Ergo nec ab omni intellectione naturali; siquidem cum Angelus sit agens merè intellectualem, non potest vllum actum merè naturalem alterius potentie exercere, nisi prævia intellectione naturali accommodata. Addit Suarez infra citandus etiam alias duas rationes. Tum quia Angelus non potest voluntate sua suspendere omnem actum intellectus. Tum quia impossibile esset Angelo, omni actu suspensio, ab intrinseco redire ad cogitandum; quod perfectioni Angelicæ repugnat.

Assertio II. Angelus seipsum, & Deum cognitione naturali semper actu ac necessario cognoscit. Primam partem de cognitione sui tradit S. Thomas libro 2. cont. gent. cap. 97. & quæst. 8. de verit. artic. 6. ad 7. & art. 14. ad 6. & in 2. d. 11. quæst. 2. art. 3. ad 4. Heruzus in 2. dist. 3. quæst. 4. Egidius dist. 3. part. 2. quæst. 2. art. 1. Capreolus quæst. 2. art. 3. Durandus quæst. 8. num. 9. Ferrariensis cap. 97. Caietanus & alij Thomistæ communiter cit. quæst. 58. art. 2. Molina ibidem disp. 1. Gregorius de Valentia quæst. 9. punct. 1. Suarez hic libro 2. cap. 35. adeoque communis Doctorum; ita ut Vasquez disp. 219. c. 3. dicat, se non legisse vllum ex scriptoribus, qui oppositum doceat; nec esse rationem vllam, quæ opprobret, Angelum à cognitione sui cessare posse; quamvis interim ipse rem rotam. in dubio ponat. Ratio est. Quia cum pro ratione suæ perfectionis, semper debeat esse in actu aliquo secundo, etiam respectu cognitionis naturalis, ut dictum; non potest vllum obiectum ei magis esse connaturale, quod actu semper intelligat, quam propria substantia. Accedit, quod hoc sit necessarium, ut Angelus seipsum libere applicare possit de nouo ad intelligendum, ut dicitur assert. 5.

Ex quo etiam colligitur secunda pars, nimirum Angelum actu quoque semper considerare Deum, saltem ut authorem & principium sui Esse, ut rectè docent Capreolus, Caietanus, Molina, Valentia, Suarez cap. 36. alijque recentiores Thomistæ locis citatis, & fatetur, consequenter dicendum Vasquez loc. cit. licet absolute dubius. Quia enim Angelus se intuitiue ac comprehensiuè cognoscit, non potest non etiam simul cognoscere eam, quam à Deo habet, dependentiam, utpote quæ realiter ab ipso Angelo non distinguitur. Quæ cum ita sint, consequens est, Angelum naturaliter ac necessario seipsum ac Deum intelligere, ut etiam Zumel, Bannes, alijque citati indicant. Si enim liberè hoc faceret, certè aliquando desisteret; præsertim malus Angelus; cui non potest non esse ingrata Dei memoria. Existimandum verò est, hanc necessitatem habere ex vi nature, ita ut hæc cognitio naturaliter debita sit Angelo, & quasi per modum proprietatis ab ipso emanet; ut explicat Suarez cit. cap. 35. num. 22.

Assertio III. Potest quidem Angelus naturaliter cognoscere non solum multa simul, per modum vnius, v. g. partes lineæ, prout vnum continuum efficiunt; atque etiam omnia simul, quæ per vnam speciem ipsi repræsentantur; sed etiam multa vltima, quæ per species siue media diuersi planè generis & ordinis ei repræsentantur; v. g. Deum per ipsius essentiam, visione beatifica; seipsum per suam essentiam; & alium Angelum, seu rem aliam, per speciem sibi cognitam.

Prima pars est S. Thomæ q. 8. a. 2. & communis, atque extra controuersiam; & patet ex eo, quia ut rectè S. Thomas ibidem, nos ipsi etiam hoc modo multa simul videmus & intelligimus; puta omnia partes animalis, hominis, &c. item predicatum & subiectum; duo comparata vel correlatiua, &c. secundum Aristotelem 3. de anima tex. 23. & 24.

Secundam partem tradit S. Thomas cit. quæst. 58. art. 2. vbi hoc accommodatam visioni beatificæ, quam cognitioni naturali, sed diuersimodè; per illam enim docet necessario omnia simul cognosci; per hanc verò posse ab Angelis omnia simul cognosci, quæ per vnam speciem repræsentantur. Idem docent Caietanus, Bannes, Zumel, Valentia locis citatis, etsi neget Molina quæst. 55. a. 2. & quæst. 58. art. 2. disput. 2. Rationem assignat S. Thomas hoc modo. Multa, inquit, secundum quod vniuntur in vno intelligibili, sic simul intelliguntur. Vnumquodque autem est intelligibile in actu, secundum quod eius similitudo est in intellectu. Quæcumque igitur per vnam speciem intelligibilem cognosci possunt, cognoscuntur ut vnum intelligibile: Et ideo simul cognoscuntur. Quæ vero per diuersas species intelligibiles cognoscuntur, ut diuersa intelligibilia capiuntur. Angelus igitur ea cognitione, qua cognoscunt res per Verbum, omnia cognoscunt vna intelligibili specie, quæ est essentia diuina. Et ideo quantum ad talem cognitionem omnia simul cognoscunt: sicut & in patria non erunt volubiles nostræ cogitationes, ab alijs in alia euntes atque redeuntes; sed omnem scientiam nostram simul vno conspectu videbimus, ut Augustinus dicit 15. de Trinitate cap. 16. Ea verò cognitione quæ cognoscunt res per species innatas, omnia illa simul possunt intelligere, quæ vna specie cognoscuntur; non autem illa, quæ diuersis. Ita Sanctus Thomas. Quod et

iam Capreolus in 2. dist. 3. quæst. 2. art. 1. Ferraricus 2. cont. gent. cap. 101. item Caietanus, Valentia, Suarez, alijque Thomistæ locis citatis absolute, vt sonat, accipiunt; etsi Vasquez disputatione 221. capite 3. existimet, cum limitatione solum accipiendum, vt solum intelligatur de tota latitudine specifica; non indiuiduali earum rerum, que per vnam speciem representantur; aliàs enim futurum putat, vt possit simul etiam naturaliter cognoscere infinita, saltem si infinita indiuidua causarum naturalium ac necessariorum essent futura; quandoquidem singula tam futura, quam præsentia naturaliter aliàs cognoscere potest Angelus. Sed quia reipsa infinita eiusmodi indiuidua non sunt futura; contingentia verò & libera, quæ in infinitum futura sunt, Angelus per se naturaliter non potest distinctè cognoscere; vt suo loco dictum dub. 5. idè loquendo de facto, nulla videtur opus limitatione, vt rectè etiam Suarez loco citato num. 11. quandoquidem etiam oculus noster suo modo etiam innumeram quodammodo stellarum aut hominum multitudinem simul videre potest: cur ergo hoc negetur intellectui Angelico, respectu cuiusuis multitudinis finitæ, quæ per vnam speciem Angelo naturaliter ex se potest representari. Quod si infinita futura essent causarum naturalium ac necessariorum indiuidua, facile concesserim non posse per has species omnia simul distinctè, sed solum confusè representari. Et confirmatur assertio. Quia propterea Angelis inditæ sunt species magis vel minus vniuersales, vt sint vniuscuiusque lumini eiusque efficacitati naturali, etiam in extensione ad objecta proportionatæ: alioqui enim superflua esset species vniuersalis impressa, si expressa ei non posset esse adæquata, vt rectè Suarez loc. cit.

11 Tertiam partem tradit Sanctus Thomas quodlib. 9. quæstione 4. art. 7. & est itidem communis, & extra controuersiam: quia alias Angelus aut seipsum non semper actu intelligeret, aut non posset vquam aliud quicquam, v. g. alium Angelum, per inditam speciem intelligere; quorum vtrumque est absurdum. Accedit quod nos ipsi etiam diuerso cognitionis genere plura vt plura simul cognoscere possumus, dum aliud videmus, aliud audimus; aliud intelligimus: sicut & Christus in terris perpetuò visione DEI beatus fuit, & tamen alia simul diuersa cognitione cognouit. Quod si nos ipsi per eandem potentiam intellectiuam, non possumus naturaliter plura vt plura diuerso cognitionis genere cognoscere, ratio esse debet; quia vnum solum cognitionis genus nobis est naturale, nempe per species acquisitas, cum dependentia à phantasmatis; licet alias nulla etiam in nobis foret repugnantia, vt dicemus.

12 Assertio IV. An verò Angelus, vel anima nostra, simul possit intelligere multa, per species eiusdem generis & ordinis, controuersum est: & verior videtur sententia affirmatiua, posse nimirum eos simul intelligere multa vt multa; adeoq; & diuersis conceptibus seu actibus, & diuersis speciebus eiusdem etiam ordinis representata; licet non tam perfectè, quam si vnum tantum intelligeretur obiectum; quia pluribus intentus minor est ad singula sensus. Ita tenent Durandus in 2. d. 3. q. 8. n. 7 nisi quod ille spe-

cies vniuersim reijcit; item Ariminensis in 1. d. 1. q. 1. a. 3. Sorus lib. 1. postter, q. 1. Gregorius de Valentia q. 9. punct. 3. Molina cit. q. 58. a. 2. disp. 1. Vasquez disp. 220. c. 2. & Suarez hic lib. 2. c. 37. an. 14. consentientibus etiam Thomistis recentioribus; etsi S. Thomas hic, cit. q. 58. a. 2. Caietanus ibidem, alijque discipuli S. Thomæ antiquiores, vt Egidius in tract. de Angel. cognit. q. 7. & in 2. d. 2. part. 2. q. 2. a. 3. Capreolus q. 2. a. 1. & 3. Heruæus de motu Angeli q. 1. & Ferraricus 1. cont. gent. c. 55. vii & Scotus in 2. d. 3. q. 9. oppositum asserant; quibus consentire videtur ipsemet S. Thomas cont. gent. cit. c. 55. & 2. cont. gent. c. 101. & q. 8. de verit. a. 14. & hic q. 58. art. 2. vbi expressè dicit, *patere, quod multa secundum quod sunt distincta, non possunt simul intelligi*: quamuis recentiores Thomistæ, cum ad sensum additæ limitationis nostræ explicant, vt solum locutus sit de perfecta vndique cognitione plurium, qua plura sunt; de quo non litigamus.

13 Probatum assertio ex Augustino id significante libro 4. in Genes. ad lit. capite 32. & 34. vbi docet, posse Angelum simul cognoscere omnia, quæ initio mundi creata fuerunt. Quo spectat illud cit. cap. 32. *sed secundum potentiam spirituales mentis Angelica, cuncta quæ voluerit, simul notitia facilissima complectentem*. Ratio est. Tum quia Angelus naturaliter se & alia quædam, etiam diuersis medijs representata, simul cognoscit, vt dictum; cur non ergo etiam medijs iisdem generis representata; si modo interim Angelus, respectu extensionis ad objecta, non vtatur adæquatè specie sibi naturaliter indita; quod quidem necessarium esse, cum Suarez loco citato, numero 13, ex communi libenter concedimus. Tum quia potest Angelus vno actu intelligendi duo inter se comparata distinguere, etiam si diuersis speciebus represententur, vt agnoscere videtur etiam Sanctus Thomas hic citat, quæst. 58. art. 2. nequid sanè potest negari; cum nos etiam ita distinguere possumus hominem à bruto: at verò distinguens duo, præcipue per diuersas species representata, non potest non duo vt duo, adeoq; vt plura cognoscere. Tu quia visus etiam noster, & sensus interior, plura vt plura cognoscit, v. g. album & nigrum. Tum quia nec ex parte speciei, nec ex parte actus, est repugnantia, quo minus simul idem subiectum informare, vel ab eodem agere prodeire possint: siquidem nil obstat, plura accidentia etiam solo numero, ne dum specie differentia (vt in hac cognitione Angelorum accidit) exijs, quæ se mutuo non intendunt, vt sunt duæ species, vel duæ intellectiones numero diuersæ, eidè subiecto inesse.

14 Obijciunt Aristoteles 2. Topic. capite quarto, loco 32. vbi ait, *Contingit plura scire; cogitare autem non*. Et 4. Metaph. capite 2. text. 10. dicit: *Nihil contingit intelligere, nisi intelligenti vnum*. Sentit ergo aut vnum tantum aut nihil intelligi. Respondent multi, prioris loci sensum esse, non omnia, quæ simul scire habitualiter possumus, posse etiam actualiter simul cogitare: sed melius Suarez ait, Aristotelem solum dicere, contingere, vt is, qui plura scit, vnum tantum, non plura cogitet. In posteriori loco solum vult, in vfu nominum, de quibus ibidem loquitur, non plura significata eodem nomine significata, sed vnum tantum significatum

deter-

determinate intelligi oportere; qui enim vnum determinate non intelligit, nihil intelligit. Quo spectant illa verba eiusdem, *Non vnum significare, nihil est significare; nominibus autem non significantibus perit disputatio, ut pluribus Molina, Vasquez, & Suarez locis citatis.*

Quæres, an etiam per eandem speciem possit Angelus plura ut plura, & per plures actus simul cognoscere. Negant Vasquez disp. 221. cap. 3. Zumelq. 58. a. 2. & Suarez olim iunior; qui tamen senior etiam affirmatiuè censet probabile hic lib. 2. cap. 37. n. 3. Ego priori magis assentior; quia imperfectionis est, per plura facere, vbi vnum æque sufficit.

15 **Assertio V.** Neq; tamen ideo potest Angelus omnia simul cognoscere, quæcumq; naturaliter intelligere potest; neq; si possit, actu semper omnia consideraret. Primam partem & secundam post S. Thomam hic q. 58. a. 1. & 2. & communem Doctorum in 2. d. 3. tradit Thomistæ & Molina cit. q. 58. a. 2. disp. 2. Vasquez disp. 221. c. 3. Suarez lib. 2. c. 34. contra Durandum in 2. dist. 3. q. 8. vbi docet, Angelum actu simul intelligere omnia, quæcumque naturaliter potest intelligere: & contra Ariminensem in 2. dist. 11. q. 1. & Aureolum q. 3. a. 3. qui asserunt, saltem posse Angelum omnia simul intelligere, quæcumque naturaliter potest intelligere.

16 **Ratio primæ partis est:** Non quia alias Angelus simul cognosceret infinita; nimirum infinitos actus motusque imaginationis, & appetitus sensitui, in tota æternitate futuros; hos enim non potest naturaliter cognoscere antequam sint, ut ex dub. 5. colligitur; infiniti autem, nec actu sunt, nec fuerunt: sed quia cuiusque agentis creati vis agendi, & sphaera quodammodo actiuitatis, per extensionem ad passum, vel obiecta, finita est & determinata: at vero si Angelus simul omnia posset intelligere, quæcumque naturaliter potest intelligere, tum sphaera quodammodo actiuitatis secundum extensionem ad obiecta simul intelligibilia, esset quodammodo infinita & indeterminata: siquidem Angelus naturaliter potest intelligere omnia indiuidua rerum existentium: possunt autem plura & plura in infinitum indiuidua existere: Ergo haberet vim cognoscendi simul plura & plura in infinitum; quod est nullam habere vim intelligendi determinatam respectu obiectorum simul intelligibilium. Putat tamen probabile Suarez, esse aliquos Angelos tam perfectos, ut naturaliter omnia simul possint cognoscere, quæ possunt cognoscere, de quo non disputo.

17 **Ratio secundæ partis est;** quia multarum rerum singularium, præsertim materialium cognitio, per se non spectat ad perfectionem intellectus, V. G. qui vel quot sint culices, muscæ, vel formicæ in mundo, quid singulæ agant: &c. Non ergo credibile est, Angelum semper his intendere velle mentem; etiam si posset. Vbi etiam rursus supponimus, Angelum posse suo arbitratu in adæquate vti aliqua specie indita respectu extensionis ad obiecta; siquidē vti species non necessitant absolute ad sui usum, ita nec ad tantum, vel tantum usum, ut ex communi recte Ferrariensis 2. cont. gent. cap. 101. Vasquez disp. 221. cap. 3. & Suarez hic lib. 2. cap. 37. num. 14. consentiente etiam Sancti Thomæ quæstione octaua, de verit. articulo 13. ad 2. & 8. Sed ut intelligamus, qua ratione

Angelus ab vna intellectione, ad aliam progredi possit, esto

18 **Assertio VI.** Angelus ad intelligenda ea, quæ de nouo intelligit, potest quidem nonnunquam ab ipso Deo determinari; ordinariè vero & naturaliter determinatur à libera voluntate propria; præuia ea solū cognitione naturali, qua Angelus seipsum, & suas adeo etiam species naturales, ipsa vero obiecta specierum in confuso, aut oblique tantum cognoscit. Primam partem tradit à potiori Vasquez d. 221. c. 3. dum vniuersim docet, non nisi à Deo ita determinari Angelum, eaq; satis probatur ex generali doctrina S. Thomæ, quam de prima cogitatione create intellectionis tradit 1. 2. q. 9. a. 4. & q. 109. a. 2. vbi de hac replura. Neque ideo sequitur, in Angelis admittendos actus subreptitios; quia actus ille intelligendi, ad quem mens determinatur à Deo, est quidem necessarius, sed non subreptitius, hoc est, casualis, seu per inaduertentiam causatus.

19 **Secundam partem,** quod seipsum Angelus libere determinet, tradunt Molina loc. citat. disputat. 2. & Suarez lib. 2. cap. 35. à num. 17. post S. Thomam & Ferrariensem 2. cont. gent. cap. 101. & Ægidium supra loc. cit. E ratio est. Quia ad hoc, ut quis libere se ad actum aliquem determinet, satis est, eum eiusue obiectum in confuso seu oblique præcognoscere; quomodo Angelus præcognoscit omnia, seipsū, suasq; species cognoscendo. Et quia hic modus cognoscendi magis est conueniens perfectioni & libertati Angelicæ naturæ, videtur etiam priore probabilius; præsertim cum alter ille modus demonibus difficulter possit applicari; & in cæteris etiam difficultatem ingerat, ne vlla vnquam cogitatio Angeli sit libera, quoad exercitium, ut fufius profectur Suarez ibidem.

20 **Addit Molina ibidem,** Angelum sæpe decursu temporis, sine vilo imperio voluntatis, ad multa aduertere, in varias cogitationes, non secus ac nos, incidendo; sicut tamen, ut sit in potestate voluntatis Angelicæ, vel cooperari cum intellectu, ut persistat in cogitationibus, & de quibusdam deueniat ad alias; vel impedire cogitationem, eam supprimendo; aut alicui intellectus ad alia conuertendo; ut nimirum hac ratione (quod idem Molina q. 60. a. 1. & 2. ex communi docet, & dicitur quæst. seq.) ab Angelis excludantur actus subreptitii & in deliberati, ut in nobis sunt.

Assertio VII. Intellectus Angelicus sua natura plane expers & incapax est omnis discursus, vel etiam compositionis & diuisionis in intelligendo. Ita S. Thomas hic q. 58. a. 3. & 4. & q. 8. de verit. art. 15. ad 2. vbi loquitur etiam de obiectis supernaturalibus & 3. cont. gent. c. 44. & 9. item Ferrariensis ibidē Caietanus, Bannes & Thomistæ hic cit. a. 3. Aléxis 2. p. q. 20. mem. 5. Albertus 2. part. sum. q. 9. Capreolus in 2. d. 3. q. 2. a. 1. conclus. 10. Gregorius de Valentia q. 9. pun. 2. Suarez hic lib. 2. cap.

Et si contrarium sentiant Scotus in 2. d. 7. a. 1. & d. 1. q. 6. & in 3. part. prolog. q. 4. & 5. Ariminenfis 2. d. 7. q. 5. a. 2. Ockam in 2. q. 16. & Gabriel in 2. d. 3. q. 2. a. 3. qui docent, Angelos discurrere, non secus ac homines. Quod Vasquez disput. 222. cap. 2. in obiectis quidem supernaturalibus, non autem in naturalibus verū habere censet: Molina vero hic q. 58.

a. 3. & 4. in vtrisque; non quidem per se, sed per accidens; cum scilicet intuendo rem vnam, cognoscunt rem alteram abstractiue, vt ex creaturis Deum, quando quidem ipse existimat, non posse eandem cognitionem simul esse intuitiua & abstractiua, et respectu diuersorum obiectorum; quod tñ fundamentu superius dub. 3. refutauimus. Suarez deniq; hic lib. 2. c. 33. à num. 18. existimat, Angelum tum in materia supernaturali, tum in his omnibus, quæ non euidenter, sed solum probabiliter seu per coniecturam iudicatur, vere discurrere.

21 Sed probatur assertio autoritate S. Dionysii c. 7. de diuin. nom. qui non obscure eam significat, dum Angelis tribuit *simplices, beatasq; mentis susceptiones*. &c. Fauet et Augustinus de Genes. ad lit. lib. 4. c. 32. & 34. & Bernardus serm. 5. in Cantic. Ratio assertionis petitur, tum ex ipsis Angelorum nominibus, Vocantur enim mentes coelestes, & *Intelligentiæ*, seu *intellectuales substantiæ*; idq; ad differentiam nostrarum animarum; quæ *rationales* vocantur; est autem intellectus & intelligentia stricte loquendo, *primorum principiorum*, seu eorum quæ *statim naturaliter apprehenduntur*, vt notauit S. Thomas hic cit. a. 3.

22 Tum quia alias *rationale* non esset vltima differentia hominis. Tum quia cum Angeli sint altioris naturæ intellectualis, habent lumen et superius, & modum cognoscendi altiorum, quo in principiis seu causa effectum; & in effectu causam; vt et in subiecto prædicatum simul ac eadē cognitione, adeoq; sine discursu & complexione cognoscant; saltem intra latitudinē obiectorum, quæ simul ab eis possunt cognosci: quia non est necesse, eadem cognitione cognosci posse omnia, quæ absolute ex eodem principio possunt inferri. Sic enim simul cognoscere possent infinita; V. G. infinitas Eclipses possibiles, quod tamen non sine causa contra Arimenesem negat Molina, & ferre Valentia; qui tamen simul id concedere non admodum putat absurdum.

23 Accedit optima congruentia S. Thomæ cit. q. 58. art. 3. vbi ait: *Angeli illum gradum tenent in substantiis spiritualibus, quem corpora celestia in substantiis corporeis, nam & caelestes mentes à Dionysio dicuntur. Est autē hæc differentia inter celestia & terrena corpora, quod corpora terrena per mutationem & motum adipiscuntur suam vltimam perfectionem, corpora vero celestia statim ex ipsa sua natura suam vltimam perfectionem habent. Sic igitur & inferiores intellectus, scilicet hominum, per quendam motum & discursum intellectualis operationis perfectionem in cognitione veritatis adipiscuntur, dum scilicet ex vno cognito in aliud incognitum procedunt. Si autem statim in ipsa cognitione principii noti inspicere quasi nos omnes conclusiones consequentes, in eis discursus locum non haberet. Et hoc est in Angelis, qui statim in illis, quæ primo naturaliter cognoscunt; inspicunt omnia, quæcumque in eis cognosci possunt. &c.*

24 Similiratione probat S. Thomas a. 4. Angelos etiã non componere, nec diuidere; quia in ipsa statim apprehensione quidam subiecti habent notitiam de omnibus, quæ possunt attribui subiecto, vel remoueri ab eo. &c. Et si nonnunquam saltem per accidens componere & diuidere concedat Molina ibidē; & Vasquez disp. 23. speciatim quando extrema habent diuersas species: Vt cum intelligunt V. G. hominem distingui à lapide, vel non esse lapidem. &c. Sed nec hoc est ne-

cessè: quia neq; tunc faciunt formaliter hanc diuisionem conceptuum, Homo nō est lapis; sed eo ipso cognoscunt, extrema esse distincta, quod vtrumq; vt est, intuitiue, esse conceptu ac notitia diuersa, concipientia ad eum fere modum, quo est sensus distinguit lucē à tenebris, seu dulce ab albo. &c. Accedit, quod nil obstat, vno et simplici conceptu, concurrente vtriusq; extremi specie, directe cognosci distinctionē extremorū, vt recte Suarez cap. 3. n. 11. qui tñ n. 17. probabile putat, Angelū cōponere & diuidere in his, quæ euidenter non cognoscit, vt de discursu dictū.

25 Sed non probatur. Nam etiam in probabilibus principiis euidenter Angelus cognoscit probabilitatem consequentis, seu ipsam probabilitatem connexionis: neq; si prudenter agat Angelus, aliter, quam sub modo probabilitatis iis assensum præbet; nec potest ex assensu eiusmodi modificato principiorum, vero & illatio discursu elicere absolute assensum conclusionis, vt potest plane inconsequenter. Quod si ponamus, Angelum malum temere & imprudenter agēdo, absolute & sine modificatione assentiri principiis probabilibus; tunc non minus simul ac eodem simplici actu, adeoq; sine discursu, absolute etiam assentiri poterit consequenti; quam alias prudenter agēdo in principiis euidentibus absolute cognoscere & assentiri solet conclusioni euidenti. Solum hoc inter vtrumque casum erit discrimen, quod hoc prudenter; illud imprudenter; hoc necessarium, saltem quoad specificationem; illud liberē, adeoque non absque inclinatione præuia voluntatis faciet.

26 Quod si deniq; ponamus, Angelum prius elicuisse assensum modificatum circa probabilia principia, postea vero suo arbitratu, temere agēdo, assensum absolutum circa conclusionem, tum id reuera non fiet per verum & formalem discursum causalem, qui solus proprie dictus discursus est; sed vt summum solum per discursum successiuum, sine successione; qui plures assensus successiue quidem, sed sine nexu & dependentia elicitos complectitur, nec adeo verus & proprius, sed solum improprie dictus discursus est, vt fatetur etiam ex communi Logicorum doctrinā Suárez; nec aliter fere de discursu, quem Angelis tribuunt, loquuntur Scotus & Nominales citati. Videri de vtroq; discursu genere potest S. Thomæ hic q. 14. a. 7. & q. 8. de verit. a. 4. ad 14. Ex quibus existimo fundamento Suarii satisfactum esse.

27 Interim non negandum, Angelos (quod etiam de Deo suo loco dictum) diuisionem & compositionem ac discursum, vt sunt in nostro intellectu, cognoscere, vt recte S. Thomas ibidem a. 4. Sicut neq; negandum est, in Angelico intellectu proprie esse veritatē aut falsitatem; quia Angelica cognitio vere iudicatiua est; & licet non formaliter, tamen eminenter est diuisio & compositio, vt cum S. Thoma ex communi agnoscunt etiam Molina & Vasquez cit. q. 58. a. 5. & in simili de diuina cognitione dictum. Neque in contrarium restat aliud alicuius momenti argumentum, quo probetur, Angelos formaliter discurrere, aut componere. &c.

28 Assertio VIII. In Angelis non sunt habitus naturales cognoscitiui, seu cognitio habitualis acquisita. Supponimus ex dictis dub. 2. esse in Angelis habitus naturales repræsentatiuos (nimirum species intelligibiles) qui ex parte ipsius obiecti ad cognitio-

nem Angelicam concurrunt; sed negamus, esse in eis habitus cognoscitiuos naturales seu acquisitos, qui ex parte potentia ad facilitandam seu efficiendam naturalem cognitionem Angeli concurrant, prout in nobis sunt quinque; illa virtutes intellectuales, item fides acquisita, vel opinio &c. Hæcque est sententia S. Thomæ hic q. 58. a. 1. ubi absolute negat, intellectum Angeli esse in potentia ad actum primum, ut dixim⁹ assert. 1. Idem expresse docent Scotus in 2. dist. 3. q. 11. § *Contra istam*, vers. *Ad aliud*. Durandus in 3. d. 23. q. 1. ad 1. Mayron in 3. d. 33. q. 1. a. 5. Caietanus 1. 2. q. 54. a. 4. & q. 63. a. 1. Vasquez disput. 219. cap. 2. & disp. 43. cap. 7. & 1. 2. disp. 78. cap. 3. & 4. Fonseca 9. Metaph. cap. 1. q. 2. sect. 1. & fore Ferraricis 1. cont. gent. cap. 56. eamque communem vocat. Suarez hic lib. 2. cap. 38. num. 5. etsi contrarium dixerint Henricus quodlib. 5. q. 14. Medina 1. 2. q. 51. a. 1. & q. 54. a. 4. Molina hic q. 58. artic. 1. & ex parte Suarez Metaph. disput. 35. sect. 4. num. 23. & 24. & disp. 44. sect. 3. num. 8. & hic lib. 2. cap. 38. a. num. 8. ubi fatetur quidem, in Angelo non esse habitus cognoscitiuos naturales, seu inditos, seu acquisitos, respectu eorum obiectorum, quæ Angelus naturali cognitione euidenter nouit; at vero simul ait, esse in ipso habitus naturales acquisitos, circa ea, quæ solum probabiliter per fidem aut opinionem naturalem nouit. Pro qua sententia citat è recentioribus etiam Pesantium cit. q. 58. a. 1. Herreram in 2. d. 12. q. 1. notab. 1. & pro parte posteriori etiam Bannem & Zumel cit. q. 58. a. 1.

29 Sed assertio nostra generalis est verior. Ratio est. Quia ex parte cognitionis, circa obiecta naturalia, nulla est difficultas in Angelo; neque circa ea, quæ euidenter, neque circa ea, quæ solum probabiliter cognoscere potest. Quia in utrisque siue connexionè terminorum in se, siue connexionem cum principiis euidentibus; siue in utramque partem argumenta probabilitatis, facile & sine vilo impedimento, si modo ipse animum & mentem applicare velit, (quod à voluntate eius dependet) cognoscit: idque in probabilibus eam etiam ob causam, quod Angelus, prudenter agendo, ut dictum, in eo casu non elicit absolutum assensum circa neutram partem, sed solum modificatum assensum; nimirum hoc vel illud esse probabile, aut probabilius, quod etiam euidenter ex utriusque partis motibus seu argumentis cognitis scire potest; non minus quam ipsam veritatem propositionum euidentium de inesse. Quod si malus Angelus temere agendo de obiectis probabilibus absolutum assensum velit elicere, uti sane potest, ipse vero in se determinando difficultatem sentiat, tum quia res tota à motione voluntatis dependet, acquirere quidem poterit habitum in voluntate, qua ad hanc potius, quam ad aliam partem, facile eligendam determinetur; sed hic habitus non erit cognoscitiuus, ut patet. Neque argumenta in contrarium sunt alicuius momenti.

30 Assertio IX. Etsi Angelus non decipiatur in cognitione naturali earum rerum, quas intuitiue seu quidditatiue cognoscit, tamen in cognitione abstractiua aliarum rerum, quas non cognoscit proprio aut quidditatiuo cõceptu, sed per coniecturam, aut fidem acquisitam, ut sunt supernaturalia, secretariorum, aut futura contingentia, potest Angelus sua natura decipi; etsi boni Angeli re ipsa nunquam, mali sæpe decipiantur. Hæc est doctrina S. Thomæ hic q. 58. a. 5. quam fusius explicant & sequuntur Caietanus, Bannes, Zumel, Vasquez, Molina ibidem, Gregorius de Valentia q. 9. pun. 4. & Suarez hic lib. 2. cap. 39.

31 Et prima pars per se patet; quia omnis cognitio euidens, seu intuitiua, seu quidditatiua, est vera. Vnde etiam Aristoteles 9. Metaph. tex. 22. dixit, in intelligendo quidditates simplices non esse falsitatem; quia vel totaliter non intelliguntur, vel cognoscuntur ut sunt. Et lib. 3. de anima tex. 26. & 51. dicit intellectum semper esse verum.

Secunda pars ex eo probatur. Quia sicut Angeli sua natura sunt obnoxii peccato, ita etiam erroribus intellectus; alias enim nec dæmon erroribus his obnoxius esset, cum naturam habeat eandem cum bonis Angelis.

32 Tertiam partem tradit Augustinus 9. de ciuit. Dei cap. 22. Et ratio est. Quia boni Angeli ratione status nulli plane errori, nec peccato sunt obnoxii: siquidem etiam error seu falsitas intellectus vitium, quoddam & defectus, seu miseria est, qualis locum non habet in beatitudine. Quare etiam boni Angeli de rebus incertis desinite & absoluto assensu non iudicant, donec de illis diuinitus instruantur, ut optime docuit Augustinus loc. cit. sed probabilia solum ut probabilia iudicant; non autem tanquam veris absolute assentiuntur; nec in illo iudicio vnquam falluntur, etiam si quod probabile iudicant, re ipsa falsum sit. Vnde non probandum, quod ex Malonio in 2. dist. 3. disput. 6. refert Suarez hic lib. 2. cap. 33. num. 25. *Angelos bonos interdum, malos vero sæpius decipi. hoc enim quidem verum, ut mox dicetur, sed prius falsum.*

33 Quartam partem tradit etiam Dionysius 4. cap. diuin. nom. ubi ait, in dæmonibus esse *phantasiam proteruam*. Et cap. 7. diuin. nom. dicit, dæmones *prolapsos à sapientia*, & habere rationem deprauatam, seu mentem à ratione *aversam*. Et ex scriptura constat, dæmones initio existimasse, Christum non esse Deum. Ratio est; non solum quia isti relinquuntur conditioni naturali: sed etiam hoc ipso; quod peccatis & prauis affectibus deprauatam habent voluntatem, multa sæpe inordinate ac præcipitanter agunt, ad eam etiam partem, in rebus dubiis, inclinantes intellectum, quæ inordinato affectui magis deseruit, etiam si forte à parte rei falsa sit. Atque hæc de modo cognitionis Angelicæ, atque vniuersim de intellectu Angelicis.